

Milli Mücadele'de
Mehmet Akif Ersoy ve İstiklal Marşı

MİLLİ MÜCADELE'DE MEHMET AKİF ERSOY VE İSTİKLAL MARŞI

**İstiklal Marşı'nın Kabulü'nün 95. Yılı
ve
Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü**

12 Mart 2016

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Yayın No : TBMM 2016/54-BYHİB/24

Yayın Yönetmeni

Ali Özer

Yazar

Dr. Nihan ALTINBAŞ

Grafik Tasarımı

Zeynep Ayşe TARHAN

TBMM BASIN, YAYIN VE HALKLA İLİŞKİLER BAŞKANLIĞI
06543, Bakanlıklar-Çankaya/ANKARA

Telefon: 0(312) 420 68 84 - 85

Faks: 0(312) 420 68 86

İnternet: www.tbmm.gov.tr/yayinlar/yayinlar.htm

e-posta: byhib@tbmm.gov.tr

ISBN: 978-975-8805-71-6

Baskı: TBMM Basımevi

1. Baskı - Mart 2015 Baskı Adedi: 1200

2. Baskı - Mart 2016 Baskı Adedi: 3000

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	5
SUNUŞ.....	9
GİRİŞ.....	11
MEHMET AKİF ERSOY'UN HAYATI; ŞAİRİN II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ, BALKAN SAVAŞLARI VE BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI ESNASINDAKİ FAALİYETLERİ.....	15
MİLLİ MÜCADELE, KURTULUŞ SAVAŞI VE MEHMET AKİF ERSOY.....	27
İSTİKLAL MARŞI'NIN YAZILMASI, BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NCE SEÇİMİ.....	35
İSTİKLAL MARŞI'NIN BESTELENMESİ.....	47
SONUÇ.....	61
KAYNAKÇA.....	75

ÖNSÖZ

*Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.*

İstiklal Marşımızın şairi Mehmet Akif Ersoy, 1936 yılında İstanbul'da kendisini hasta yatağında ziyaret eden arkadaşlarına Millî Mücadele dönemi ve Millî Marşımız hakkındaki görüşlerini şu sözlerle dile getirmişti:

"İstiklal Marşı... O günler ne samimi, ne heyecanlı günlerdi. O şiir, milletin o günkü heyecanının ifadesidir. Bin bir fecayı karşısında bunalan ruhların, ıstıraplar içinde halas dakikaları beklediği bir zamanda yazılan o marş, o günlerin kıymetli bir hatırasıdır. O şiir bir daha yazılamaz. Onu kimse yazamaz. Onu ben de yazamam. Onu yazmak için o günleri görmek, o günleri yaşamak lazım. O şiir artık benim değildir. O milletin malıdır. Benim millete karşı en kıymetli hediyem budur."

Bir ülkede millî marş yazılmasının, o ülkede yaşayan vatan evlatlarının düşman işgaline ve esarete karşı bir kurtuluş mücadelesi vermesi demek olduğunu ve bu mücadelenin de ne büyük güçlüklerle kazanıldığını bilen millî şair, kendisine yöneltilen bir başka soruya da, "Allah bu millete yeniden bir millî marş yazdırmasını" diyerek cevap vermişti.

Mehmet Akif Ersoy, İstiklal Marşı'nı Kurtuluş Savaşı'nın zor ve karanlık günlerinde, halkın ve ordumuzun manevî desteğe en çok ihtiyaç duyduğu bir zamanda yazmıştı. Ankara'da, Tacettin Dergâhı'nda kaleme aldığı şiirinde halkı ve orduyu ye'se düşüren nedenleri dile getirmiş, "istiklâlın Hakk'a tapan milletin hakkı olduğunu" söylemiş, ordumuza ve milletimize "*Korkma!*" diyerek güç vermişti. İstiklâl Marşı'nın Millî Marş olarak kabul edilmesi, kahraman ordumuza ve halka manevî güç ve destek vermiş; hayatı ve eserleri ile adeta ebedileşen Mehmet Akif Ersoy'u da Millî Mücadelemiz'in manevî mimarlarından biri haline getirmişti.

Mehmet Akif Ersoy, Osmanlı Cihan Devletinde dava, fikir ve sanat adamı olarak önemli bir rol oynamıştır. "*Kendimi milletimin huzurunda gördüğüm günden beri sanattan ziyade cemiyeti düşünmek istedim*" diyen şair, hayatını ve sanatını adeta millî bilincin uyandırılmasına, toplumun ilerlemesine ve medenileşmesine adanmıştı. Yöneticiliğini yaptığı *Sebilürreşad Dergisi'*nde –hem sahada hem de fikrî alanda– sürdürdüğü irşat faaliyetleriyle Toplumda mevcut olduğunu gördüğü, batıl inanç, cahillik ve tembellik gibi konuları eserlerinde ele alarak halkı uyarmaya çalışmıştı. Şair, ilmi ve sanatının yanında, hayatı boyunca edindiği gözlem ve tecrübeleri ışığında yaptığı uyarılarla ve sağlam karakteri ve şahsiyetiyle halka numune-i imtisal teşkil etmişti.

Mehmet Akif Ersoy, içinde yaşadığı devrin hakikatlerini idrak etmiş idealist bir mütefekkir, sanatçı ve dava adamıydı. Osmanlı Cihan Devletinin birkaç asırlık geri çekilişinin sebeplerini doğru bir şekilde irdelemiş ve tahlil etmiş olan Mehmet Akif, yeni bir medeniyetin inşasına katkıda bulunabilmek için çaba sarf ediyordu. Kurtuluşu İslam birliğinde gören şair, eserlerinde sıklıkla Osmanlı Cihan Devleti içerisindeki ayrılıkçı hareketleri eleştirmekteydi. Zira şairin mefkûresinde İslam Dünyası'nın yeniden yükselişi; her şeyden evvel, Anadolu'nun ve Osmanlı başkentinin düşman işgalinden kurtulmasına bağlıydı.

Mehmet Akif Ersoy sürdürdüğü türlü irşat faaliyetleri ile hayatı boyunca halkı birlik ve beraberliğe davet etmiş, geçmişten aldığı ilhamla geleceğe ışık tutmaya çalışmış, halka mücadele azmi, sebat

ve cesaret aşlamaya uğraşmıştır. İstanbul'da 1913 senesinde verdiği çeşitli vaazlarında halka çöküşün nedenlerini anlatmış ve bir şiirinde onları şu ifadelerle bilinçlendirmeye çalışmıştı:

*"Sizin felaketiniz: Târumâr olan vahdet;
Eğer yürekleriniz aynı hisle çarparsa,
Eğer o his gibi tek bir de gayeniz varsa!...
Düşer yine kalkarsınız, emin olunuz;
Demek ki birliği temin edince kurtuluruz!..."*

Bir vaazında ise şunları söylemişti: *"Bilakis ayrı ayrı hareket ederek memleketin her tarafında fesatlar çıkardık. Hükümet, ordu bu fitneleri bastırmaktan yoruldu, bitap düştü. Onlar da beynimize bindiler. Müslümanlar böyle müteferrik mi yaşayacaktı? Hani müminler kardeşti?"*

Sanatı ve siyaseti, İslam ümmetinin birleşmesi ve kurtuluşu için bir araç olarak kullanan şair, Meşrutiyet dönemi, Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele boyunca, şiirlerini, yazılarını, vaazlarını ve nihaî olarak da İstiklal Marşı'nı *Hakk, hak, ezan, hürriyet* ve *şehadet* gibi *Kur'an'a* ait temel kavramlar ve değerlerle tanzim etmişti. Halkın ve uluslararası camianın Milli Mücadele hakkında doğru bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi maksadı ile 1920'de Büyük Millet Meclisi'nce kurulan *Encümen-i İrşat ve Heyet-i Nasihâ*'nın bir azası olarak Anadolu'yu adım adım gezmiş, verdiği vaazlar ve yaptığı yayınlar vasıtası ile halkı Millî Mücadele konusunda bilinçlendirmişti.

İstiklâl Marşı'nın Büyük Millet Meclisi'nce kabul edildiği gün olan 12 Mart "Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü" kapsamında Türkiye Büyük Millet Meclisi İdari Teşkilatı'nca hazırlanan bu çalışmanın, şairimizin daha iyi tanıtılmasına katkı sağlamasını ve faydalı olmasını diliyorum. Ayrıca bu vesileyle, Millî Marşımız'ın yazıldığı dönemde kanları ve canları ile mücadele verip ülkemizi işgalden kurtarmış, bu ülkeye hizmet etmiş olan aziz şehitlerimizi ve kahraman gazilerimizi şükran ve minnetle anıyor, rahmetler niyaz ediyorum.

İsmail KAHRAMAN
TBMM Başkanı

SUNUŞ

Milli Mücadele esnasında Anadolu'da Ankara Hükümeti'ne karşı işgalci kuvvetlerin desteği ile çıkartılan isyanlar, halkın Büyük Millet Meclisi ve faaliyetleri hakkında doğru bilgilendirilmesine ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Büyük Millet Meclisi'nde şair Mehmet Akif Ersoy gibi halk nezdinde sevgi ve takdir gören fikir, sanat insanları ile din adamlarından müteşekkil bir İrşat Heyeti oluşturulmuş; bu heyet hem halkı doğru bir şekilde bilgilendirmek, hem de orduya moral vermek için Anadolu'yu dolaşp çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur.

Yapılan çalışmaların yanı sıra yazılacak ve bestelenecek bir milli marşın da Milli Mücadele'ye manevi destek vereceği, Ankara Hükümeti'nin yurt içi ve yurt dışı faaliyetlerinde itibarını arttıracığı İrşat Heyetince öngörülmüştür.

İstiklal Marşımızın kabulünün 95. yıldönümünde, TBMM İdari Teşkilatımız, Milli Mücadele ve Kurtuluş Savaşı esnasında şair ve dava adamı Mehmet Akif Ersoy'un çalışmalarını, Ankara'da Büyük Millet Meclisi'nin açılmasının ardından milli bir marşa duyulan ihtiyacı, İstiklal Marşı'nın yazılması ve bestelenme süreçlerini tanıtarak gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunmayı önemli bir görev kabul etmiştir.

Bu maksatla hazırlanan kitapçığın faydalı olmasını diler, çalışmada emeği geçen değerli çalışma arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Doç. Dr. İrfan NEZİROĞLU
Genel Sekreter

GİRİŞ¹

Genellikle düzenli ritimle, uygun adım yürüyüşler için yazılan marşlar ulus devletin oluşmaya başladığı ve düzenli orduların kurulduğu 19. yüzyılın ilk yarısından itibaren yaygınlaşmışlardır.² Kahramanlık duygularını harekete geçirmek için kullanılan milli marşlar, ülkelerin zor dönemlerinde yazılmış, tüm milletin ortak duygularını yansıtmışlardır.³

1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nı kaldıran Sultan II. Mahmut (1808-1839), Ocak'la beraber Mehter Teşkilatı'nı da kaldırmıştır. Mehter, yeni kurulan *Nizam-ı Cedit* adlı düzenli orduda üniforma giyen askerlerin talim ve yürüyüş düzenlerine uymadığı gibi, resmi törenlerde de Mehter Bandosu'nun kıyafetleri ve marşlar yeni düzenle büyük tezat teşkil etmiştir.⁴ Bu durum karşısında, yeni kurulan düzenli askeri birliklerin ihtiyacına uygun *Muzika-yı Hümayun* adlı askeri bir bando kurulmuştur. Bandonun yöneticiliğine getirilen İtalyan besteci Guiseppe Donizetti ise 1829 yılında Mahmudiye Marşı'nı bestelemiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda padişahlar için bestelenen melodik, daha çok salon marşı olarak tanımlanabilecek sözsüz marşlar bir nev'i ulusal marş olarak kullanılmaktaydı. Örneğin, kendisi için pek çok marş bestelenen Sultan II. Abdülhamit (1876-1909), Donizetti'nin Sultan II. Mahmud için bestelediği Mahmudiye Marşı'nı milli marş gibi kullanmayı tercih etmişti.⁵ Ancak, Sultan Mehmet Reşat (1909-1918) döneminde baskın hale gelen milliyetçilik ideolojisi milli bir marş bestelenmesi ihtiyacını ortaya çıkartmıştı. Ancak, milli marş yazılması

1 Bu çalışmada anlatılan hadiseler Soyadı Kanunu'nun çıkmasından evvel vuku bulduğundan, bahsi geçen şahıslar yalnızca isimleri ile gerekli görülen durumda ise soyadları parantez içinde verilerek zikredilmiştir.

2 F. Gunther Eyck, *The Voice of Nations: European National Anthems and Their Authors* (London: Greenwood Press, 1995).

3 Percy Alfred Scholes, *God Save the Queen!: The History and Romance of the World's First National Anthem* (Oxford University Press, 1954).

4 Mahmut Ragıp Gazimihal, *Türk Askeri Muzikaları Tarihi* (İstanbul: Maarif Basımevi, 1955).

5 Ersin Antep, "Osman Zeki Üngör ve Musiki İnkılabı" (Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2009), 67.

ve bestelenmesi için gösterilen uğraşların sonunda, Osmanlı İmparatorluğu'nda Guiseppe Donizetti'nin bestelediği "Sultan Mecit Marşı" milli marş olarak kabul edilmişti.⁶

Bir ülkenin milli marşı, bir şiirin bestelenmesi ya da önceden belli olan bir besteye söz yazılması ile oluşturulur. Milli marşlar, ülkelerin dönüm noktası olarak kabul edilen zor dönemlerinde yazılırlar. Bir ülkenin milli marşının değişmesi ise o ülkede çok önemli siyasi değişikliklerin, alt üstlerin oluştuğuna işaret eder.⁷ Bu bilinçte olan İstiklal Marşı şairimiz Mehmet Akif Ersoy da kendisine yöneltilen bir soruya "Allah bu millete yeniden milli marş yazdırmazın" diyerek cevap vermiştir.⁸

İstiklal Marşı'nın yazılmasından bir sene evvel, 1920 yılında, Osmanlı İmparatorluğu topraklarının büyük bölümü işgal altındaydı. Çanakkale Zaferi'ne rağmen, Birinci Dünya Savaşı'nı kaybedenlerden olan İstanbul Hükümeti, Mondros Mütarekesi hükümleri gereğince orduyu terhis etmişti. Anadolu'ya geçen ordu mensupları ve gönüllülerden oluşan birlikler İzmir, Aydın, Balıkesir, Bursa ve Doğu Trakya çevresinde Yunanlılarla; Muğla, Antalya, Burdur çevresinde İtalyanlarla; Çukurova ve Güneydoğu'daki illerde Fransızlarla; Kars-Ardahan civarında ise Ermeni çeteleriyle mücadele etmekteydi.

Oldukça zor koşullar altında, 23 Nisan 1920 tarihinde kurulan Büyük Millet Meclisi, verilmekte olan Kurtuluş Savaşı mücadelesi esnasında Türk halkına kendi bağımsız hükümetine sahip olma şansını vermişti. Mondros Mütarekesi ile başlayan, İzmir ve 16 Mart 1920 tarihinde payitahtın başkenti İstanbul'un işgali ile devam eden acılı süreçte kurulan Büyük Millet Meclisi, bir yandan cephelerde işgalcilerden kurtuluş mücadelesi verirken, diğer yandan da Milli Mücadele'ye engel olmaya çalışanlarla mücadele etmekteydi. Büyük Millet Meclisi'nde kurulan İrşat Heyeti ve Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesi ise yanlış bilgilerle isyan ettirilen halkı irşat* etmek, ordunun moralini yükseltmek ve Milli Mücadele'nin haklılığını yurt içinde ve yurt dışında türlü faaliyetlerle duyurmak için çalışıyordu.

İşgalci kuvvetleri yurttan kovmak için en önemli unsur, ordunun durumu idi. Askerlerin düşmanla mücadele edebilmesi için sadece lojistik desteğe değil, kuvvetli bir inanca ve teşviğe de ihtiyaçları vardı. İrşat Heyeti ve Matbuat ve İstihbarat Müdüriyeti Umumiyesi halkı ve orduyu bilgilendirmek ve moral vermek maksadıyla gazete ve dergi basıyor, matbuatı askerlere ve halka dağıtıyordu. Heyetin ve Müdüriyetin yürüttüğü bu faaliyetlerin yanında, İstiklal Marşı'nın yazılması ve bestelenmesi de irşat ve propaganda faaliyetlerinden olarak orduya ve halka manevi güç verecek bir unsur olarak düşünülmüştü.⁹

* İrşat: Doğru yolu gösterme, uyarma.

6 Emre Aracı, *Donizetti Paşa Osmanlı Sarayının İtalyan Maestrosu* (İstanbul:Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2006).

7 F. Gunther Eyck.

8 Hasan Akay, M. Fatih Andı, "İstiklâl Marşı İstikbâl Marşı 41 Dize 41 Yorum", *İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 90. Yıldönümü Dolayısıyla* (İstanbul: Hat Yayınevi, 2010).

9 Bu çalışmada, Milli Mücade esnasında Mehmet Akif Ersoy'un faaliyetleri, İstiklal Marşının yazım ve bestelenme süreçleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri, Sebilürreşad Dergisi, Hâkimiyeti Milliye, Açıksoz Gazeteleri, dönemin şahitlerinin anıları ve konu hakkında yazılmış olan kitap ve tezler birincil ve ikincil kaynak olarak kullanılarak anlatılmıştır.

Kurtuluş Mücadelesi esnasında tüm bu gereksinimler değerlendirilerek Milli Marş yazılması için, Büyük Millet Meclisi'nce bir yarışma açılır. Yarışma 25 Ekim 1920 tarihli Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde şöyle ilan edilir:

“Şairlerimizin nazar-ı dikkatine:
Milletimizin dâhili ve harici İstiklali uğrunda girişmiş olduğu mücadeleyi ifade ve terennüm için bir İstiklal Marşı, Umur-u Maarif Vekâleti Celilesi'nce müsabakaya vaz edilmiştir. İşbu müsabaka, 23 Kanun-ı evvel sene 1336 tarihine kadar olup bir heyet-i edebiye tarafından gönderilen eserlerden intihap olunacak ve kabul edilen eserin güftesi için beş yüz lira mükâfat verilecektir. Ve yine laakal beş yüz lira tahsis edilecek olan beste için bilahare ayrıca bir müsabaka açılacaktır. Bütün müracaatlar Ankara'da Büyük Millet Meclisi Maarif Vekâletine yapılacaktır.”

شاعرارمىزك نظر دقتنه
ماتمىزك داخلى وخارجى استقلاللى
اوغرىندە كبرى شمش اولدىنى مجسادلانى
افاده وترنم ايجون بر استقلال مارشى
امور معارف وكالت جليله مسابقه
وضع ايداشدر. اشبو مسابقه ۳۳ كانون اول
سنه ۳۶ تاريخه قدر اولوب بر هيئت ادبيه
طرفندن كوند: يان ائرلردن انتخاب
اولنه حق وقبول ايديلان ائرك كفته مى
ايجون بش بوزليرا مكافات ويريله جكدرد.
وبنه لا: قل بش يوز ليرا تخصيص
ايديله جاك. اولان بستمه ايجون بالاخره
آيريجه بر مسابقه آچيله جكدرد. بتون
مراجعتلر آقردده بويوك مات مجلى
معارف وكالتنه پايله جكدرد.
—c©—

İstiklal Marşı yarışması için Hâkimiyet-i Milliye
Gazetesi'nde verilen ilan

Ancak, Maarif Bakanlığı'na yarışmaya katılmak için verilen 23 Aralık 1920 tarihine kadar gönderilen, hatta bu tarihten sonra dahi gönderilen eserler değerlendirildiği halde, İstiklal Marşı olacak bir eser seçilemez. Maarif Bakanı Hamdullah Suphi Bey Büyük Millet Meclisi'nde Burdur Milletvekili olan ünlü şair Mehmet Akif'in neden yarışmaya katılmadığını soruşturur. Şairin Milli Marş için yarışmaya ödül koyulması nedeniyle katılmadığını öğrenir. Bakan, Mehmet Akif'e yazdığı bir mektupla şairin yarışmaya katılmasını ister:

“Pek aziz muhterem efendim, İstiklal Marşı için açılan müsabakaya iştirak buyurmamalarındaki sebebin izalesi için pek çok tedbirler vardır. Zat-ı üstadenelerinin matlup şiiri vücuda getirmeleri, maksadın husulü için son çare olarak kalmıştır. Asil endişenizin icap ettirdiği ne varsa hepsini yaparız. Memleketi bu müessir telkin ve tehyic vasıtasından mahrum bırakmamanızı rica ve bu vesile ile en derin hürmet ve muhabbetimi arz ve tekrar eylerim efendim.

5 Şubat 1337 (1921)

Umur-u Maarif Vekili Hamdullah Suphi

Bir sonraki bölümde inceleneceği üzere, Maarif Bakanı Hamdullah Suphi'nin ve Büyük Millet Meclisi'ndeki pek çok milletvekilinin İstiklal Marşı'nın yazılması için şair Mehmet Akif'e olan teveccühü, şairin o zamana kadarki hayatının ve eserlerinin anlatılmasını gerektirmektedir.

MEHMET AKİF ERSOY'UN HAYATI; ŞAİRİN II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ, BALKAN SAVAŞLARI VE BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI ESNASINDAKİ FAALİYETLERİ

Mehmet Akif, 1873 yılında İstanbul Fatih Medresesi'nde öğretmen Tahir Efendi ile Emine Şerif Hanım'ın oğlu olarak dünyaya gelir.¹⁰ Babası Arnavut olan Mehmet Akif'in, Buharalı Mehmet Efendi'nin kızı olan annesi Emin Şerif Hanım ise Türktür.¹¹ İstanbul'un Fatih Semti gibi muhafazakâr bir semtte temiz bir ailenin çocuğu olan yetişen Akif'in ailesi ve ilk çevresinden aldığı terbiye onun eğitim hayatı ile tamamlanmış, şairin hayatı boyunca İslam dininin, ülkesinin ve insanlığın iyiliği için çalışan biri olmasında katkıda bulunmuştur.¹²

İlkokulda okurken babası Mehmet Akif'e Arapça öğretir. Ortaokulda okurken ise, Akif Fatih Camii'nde Farsça dersler veren Esad Dede'yi takip eder. Fransızca ve Türkçe'de de akranlarından ileri olan Akif'in dil konusunda özel bir yeteneği vardır.¹³ Yine ortaokul döneminde Mehmet Akif şiire merak salar ve bazı manzumeler yazar.¹⁴

Dindar ve ileri görüşlü bir insan olan babasının desteği ile Mehmet Akif, 1885 yılında Mülkiye Mektebine başlar. Ancak 1888 yılında babasının vefatı ve ardından ailenin tek mal varlığı olan evlerinin yanması nedeniyle maddi, manevi sıkıntıya düşer. Mehmet Akif, Mülkiye Mektebini bırakıp mezunlarına hemen iş imkânı veren Halkalı Baytar Mektebi'ne kaydolar. Mektep yıllarında sporla meşgul olan Akif, eğitimi süresince de şiirle ilgilenmeye devam eder. 1893 yılında Halkalı Baytar Mektebi'ni birincilikle bitirir.¹⁵

10 Şükran Tanaçar, *Mehmet Akif'ten Bir Demet* (İstanbul: Yörük Matbaası, 1970), 5-6.

11 Mehmet Asım Gültekin, "Mehmet Akif İçin Bir Biyograş" *Yedi İklim* 117-118 Aralık (1999): 98-100.

12 Nihat Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II* (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1997), 1157.

13 Ertuğrul Düzdağ, *Mehmet Akif Hakkında Araştırmalar*, c1 (İstanbul: Marmara Univ. İlahiyat Fak. Vakfı Yay., 2006), 26-27.

14 Hasan Basri Çantay, *Akifname* (İstanbul: Erguvan Yayınevi, 2008), 22-29.

15 Turan Arslan, "Mehmet Akif ve Milli Mücadele de Birlik ve Beraberliği Sağlamaya Dönük Faaliyetleri" (Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, 2010), 12-13.

Mehmet Akif'in yakın dostu olan şair Mithat Cemal Kuntay Akif'in muhafazakâr ancak ileri görüşlü olan ailesinden edindiği ve üniversite yıllarında aldığı pozitivist eğitimi nasıl bir araya getirdiğini şöyle ifade etmiştir:

"Sarı Nasuh mahallesindeki manevi evde yetişen çocuk müspet ilimle bu mektepte olanca hızıyla çalışıyor; kimya tahlillerinden çıkıp, nebatat laboratuvarına giriyor, toprağın altını üstünü okuyor, yerden bıkınca mektebin rasathanesine tırmanıyordu. Fakat esrarengiz gökyüzünden de bıkıyor ve tatil günleri Kuran sesiyle dolu olan evine koşarak gidiyordu. Çoktan ölen babasının Kuran sesiyle dolu olan küçük eve... Paris'te okuyan hekim Rifat Paşa Pastör Enstitüsü'nden İstanbul'a mikrop kültürü getirmişti. Mehmet Akif, ne Baytar Mektebi'nin camiine beş vakit gitmek ne de mektebin laboratuvarına koşmak için zorlanmaya muhtaç değildi. Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebi imamı Mustafa'nın arkasında da Pastör'ün huzurunda da aynı imanla duruyordu; ancak aynı heyecanla değil.."¹⁶

Mehmet Akif Ersoy öğrencilik yıllarında

Mezuniyetinin ardından hemen memuriyet hayatına başlayan ve Anadolu, Rumeli ve Şam bölgelerinde görev yapan Mehmet Akif, 1898'de Tophane Amiri Veznedarı Mehmet Emin Bey'in kızı İsmet Hanım'la evlenir. Kibar bir İstanbul hanımefendisi olan İsmet Hanımla Mehmet Akif'in evliliğinden üç kız ve üç erkek çocuğu dünyaya gelir.¹⁷

Mehmet Akif Ersoy'un oğulları ve kızları

Doğu ve Batı edebi ve fen bilgilerine hâkimiyeti ve kültürel birikimine rağmen, Mehmet Akif, mescitlerde muka-bele okuyacak, camilerde vaaz verebilecek kadar dini bilgiye sahip ve milli geleneklere de sadıktı. Mehmet Akif, Batının teknolojisini, ilmi gelişmelerini almayı, manevi değerlerde ise İslam dininin gerekliliklerine göre yaşamayı öngören, önderliğini Cemaleddin Afgani (1838-1897) ve Muhammed Abduh'un (1848-1897) yaptığı İslamcılık akımı-

Derin bir entelektüel merakı ve birikimi olan Mehmet Akif, Doğu ve Batı edebiyatını aynı zamanda okumuştur. Türkçeye olan hâkimiyetinin yanında, Arapça'yı, Farsça'yı ve Fransızca'yı ana dili kadar iyi bilmesi Akif'i fikri ve edebi yönden zengin, realist bir aydın haline getirmişti.¹⁸ İlk şiirlerini okul hayatı sırasında yazan Mehmet Akif, baytar müfettişi olarak Anadolu ve Rumeli'de değişik yerlerde görev yaparken de yine şiirle uğraşmaya devam etmişti.

¹⁷ Tanaçar, 8-9.

¹⁸ Şerif Aktaş, "Yirminci Asır Türk Edebiyatı" *Büyük Türk Klasikleri Cilt 10* (İstanbul: Ötüken-Söğüt Yayınları, 1990), 340.

na bağlıydı.¹⁹ İslam birliği düşüncesini savunan Sait Halim Paşa (1865-192) da Mehmet Akif'in zihin dünyasını şekillendiren fikir adamlarından biriydi.²⁰

Muhammed Abdurrahman

Cemaleddin Afgani

Said Halim Paşa

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki toprak kayıpları ve yüzyıllardır bu topraklarda yaşayan Türklerin sömürgeci güçler tarafından vatanlarından kopartılışı Mehmet Akif'i derinden sarsmaktaydı. Birdava adamı olan Akif, kurtuluşu İslam birliğinde görüyordu. Şair özellikle Osmanlı İmparatorluğu içindeki Müslüman toplulukların ayrılıkçı hareketlerini eleştiriyordu. Ona göre, İslam ümmeti sömürgeci devletlere karşı birlik içinde hareket etmeliydi.²¹

23 Temmuz 1908 tarihinde, Osmanlı İmparatorluğu'nda, ikinci kere Meşrutiyet ilan edilir. Meşrutiyet'in ilanına kadar gizli biçimde örgütlenen ve özgürlük için çaba gösteren İttihat ve Terakki Partisi, Meşrutiyet'in ilanından sonra siyasi hareketlerini açıktan yürütmeye ve Partiye üye kaydetmeye başlar. Parti liderleri, İslam'a uygun bir hürriyet anlayışı getireceklerini, vatan topraklarını koruyacaklarını, orduyu, eğitimi ıslah edeceklerini siyasi söylemlerinde dile getirirler.²² Sultan II. Abdülhamit döneminde hüküm süren istibdat ortamında, özgürlüklerin kısıtlanmasına yürekten karşı çıkan Akif de 1908 yılında, Meşrutiyet'in ilanının ardından İttihat ve Terakki Partisi'ne katılır. Şair, Partinin eğitim ve irşat faaliyetlerinde görev almaya başlar.

Mehmet Akif'in İttihat ve Terakki Partisi üyeliği ile alakalı olarak onu farklı kılan unsur, Parti'ye üyelik yemininde bulunan Cemiyet'in bütün emirlerine kayıtsız şartsız itaat ilkesini kabul etmemiş, "ben cemiyetin yalnız emr-i maarufuna biat ederim" demiş olmasıdır. Parti üyeliğini konum ve itibar kazanmak için

19 Mehmet Doğan, *Camideki Şair Mehmet Akif* (İstanbul: Nehir Yay, 1989), 20-23.

20 Abdurrahim Karadeniz, *Mehmet Akif'in Düşünsel Öncüleri ve Gelenek Algısı* (İstanbul: Hece Yay., 2008), 53-55.

21 Tekin Arslan, *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler* (İstanbul: Ötüken Yayınları, 1995), 215-216.

22 Şükrü Hanioglu, *Brief History of the Late Ottoman Empire* (Princeton NJ: Princeton University Press, 2010).

düşünmediği anlaşılan, yayınlanmış şiirleri partililer tarafından bilinen ve takdir edilen Akif'in, İttihat ve Terakki Partisi üyelik yeminini istediği gibi yapmasına izin verilmiştir.²³

Meşrutiyet'in ilanından sonra, Mehmet Akif Osmanlı İmparatorluğu'nda dava ve sanat adamı olarak önemli bir rol oynamıştır. Şair İstibdat Dönemi'nde yazıp da yayınlamadığı şiirlerini, Meşrutiyetin ilanından bir ay sonra yayın hayatına başlayan ve sonradan Sebilürreşad²⁴ adını alan Sırat-ı Müstakim dergisinde yayınladı. Dergi Manastırlı İsmail Hakkı, Ahmet Naim Bey, Abdürreşit İbrahim Efendi, Hasan Basri Bey gibi İslamcılarla; Ahmet Ağaoğlu, Mithat Cemal, Ethem Nejat Bey gibi Türkçülerin bir araya geldiği bir ortamdı.

Mithat Cemal Kuntay

Ahmed Ağaoğlu

Sırat-ı Müstakim Dergisi, Kırım'dan Balkanlara, hatta Hindistan'a kadar dağıtılıyor, tüm İslam âleminde İstanbul'dan haberler veriyordu. Mehmet Akif de dergide Cemaleddin Afgani, Muhammed Abduh gibi düşünürlerin eserlerini çeviriyor, nazım ve nesir konusunda yayınlara yapıyordu.²⁵ İranlı şairler Hafız ve Sadi'den, Fransız Lamartine'e, Alexander Dumas Fils'e; İngiliz Shakespeare, Lord Byron ve Milton'a kadar pek çok sanatçıyı bilen ve eserlerini takip eden Akif, makalelerine Bostan ve Gülistan adlı eserin müellifi olan Sadi müstearı ile imza atıyordu.²⁶

Mehmet Akif, ünlü kitabı *Safahat'ı* 1911'de, ikinci kitabı *Süleymaniye Kürsüsünde*'yi 1912'de üçüncü kitabı *Hakkın Sesleri* ve dördüncü kitabı *Fatih Kürsüsü*'ndeyi 1913'te, beşinci kitabı *Hatıralar'ı* 1917 yılında yayınlamıştı. Mehmet Akif, eserlerinde Osmanlı İmparatorluğu'nun kaybettiği topraklar için milleti uyanmaya, düşmanların saldırıları karşısında birleşmeye çağırmış, sanatını bir anlamda toplumun emrine vermişti.

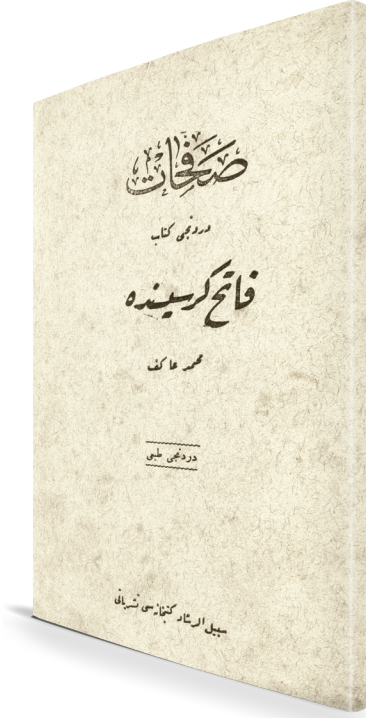
23 Çantay, *Akifname*, 313.

24 Dergi 182. Sayısından itibaren Sebilürreşad adı ile yayınlanmıştır.

25 Fevziye Abdullah Tansel, *Mehmet Akif'in Hayatı ve Eserleri* (İstanbul: Kanaat Kitapevi, 1945), 31-33.

26 Eşref Edip Fergan, *Mehmet Akif'in Hayatı, Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları* (İstanbul: Asar-ı İlmiye Kütüphanesi, 1938), 9.

Yazılarında baskı rejimini yeren, özgürlüğü öven, İstanbul'daki toplumsal durumu tasvir eden Akif, kısa zamanda Sebiürreşad Dergisinin başyazarı olarak atanmıştı. Akif'in Türk-İslam âleminde, özellikle de Çarlık Rusyası'ndaki Müslüman yazarlar arasında haklı bir şöhreti vardı.²⁷ Ağaoğlu Ahmet Bey, Yusuf Akçora, İsmail Gaspıralı, Ayaz İshaki gibi yazarlar Mehmet Akif'in aracılığı ile dergide yazılarını yayınlıyorlardı.²⁸

Fatih Kürsüsü'nde Kitabı'nın kapağı

dikkatli olması ileri gitmemesi hususunda Dâhiliye Nezareti'nden kendisini uyar- mak için gelen görevlilere, gidişat aynı ile devam ettiği sürece kendisinin susma- yacağını, kimseden korkusunun olmadığını söylemişti.²⁹ Hakikatte, İttihat ve Te- rakki Partisi'nin Şehzadebaşı'ndaki yerinde verdiği Arapça dersleriyle sınırlı olan bağıını kopartmıştı.³⁰

Ülkede zor zamanlar yaşanmaktaydı: Savaşlar sürerken 23 Ocak 1913 tari- hinde İttihatçı subaylar Bab-ı Ali Baskını adı verilen hükümet darbesi gerçekleştirmiş, baskın esnasında da Harbiye Nazırı Nazım Paşa'yı öldürmüşlerdi.³¹ İstanbul'da tam bir kargaşa ortamı yaşanmaktaydı; tutuklamalar, idamlar, cinayetler birbirini izliyordu. Balkan Savaşları'nın kaybedilmesi ve 550 yıldır Türk Yurdu olan Rumeli'nin elden çıkması millet üzerinde derin bir iz bırakmıştı. Bu hal, derin bir teessür yaşayan Mehmet Akif'in de yazılarına yansımıştı.

27 Banarlı, 1153.

28 Fergan, 9-10.

29 Çantay, 44.

30 Orhan Okay, *Bir Karakter Heykelin Anatomisi Mehmet Akif* (Ankara: Akçağ Yayınları, 1998), 19-20.

31 Hanioglu, 35.

Mehmet Akif, Balkan Savaşları sırasında kurulan ve Kurtuluş Savaşı esnasında Milli Mücadele'nin teşkilatlanmasında önemli rol alacak olan Müdafaa-i Milliye Cemiyetine bağlı *Heyet-i Tenviriyye*'ye (İrşat Heyeti) katılır. Heyetin, amacı halkı düşman işgaline karşı edebiyat yolu ile uyandırmaktır. Akif, heyette Abdülhak Hamid, Recaizade Mahmud Ekrem, Süleyman Nazif, Hüseyin Cahit Yalçın, Cenap Şehabettin ve Hüseyin Kazım Kadri gibi isimlerle birlikte çalışır. Halkı bilgilendirmek için yazılar yazar, konuşmalar yapar.

İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde Mehmet Akif Ersoy

Mehmet Akif, Osmanlı İmparatorluğu'nu çöküntüye götüren sebepleri biraz da insanlar arasında yaygınlaşmakta olan tembellik, yeis, ihtiras, tefrika gibi hislerde aramış, bu hissiyattan sıyrılıp ümit ve ittifak içerisinde birleşip tek vücut haline gelinmesini ise kurtuluş için elzem kabul etmiştir. Halkı birlik olmaya Akif şu sözleri ile davet etmiştir:

"Sizin felaketiniz: Tarumar olan 'vahdet'; Eğer yürekleriniz aynı hisle çarparsa; Eğer o his gibi tek bir de gayeniz varsa; Düşer yine kalkarsınız emin olunuz! Demek ki birliği temin edince kurtuluruz. O halde vahdete hail ne varsa çiğneyiniz! Bu ayrılık da neden? Bir değil mi her şeyiniz?"³²

Mehmet Akif, üzüntüyü gidermek, halkı birliğe davet etmek ve orduya manevi destek vermek gibi konularda Beyazıt (2 Şubat 1913), Fatih (7 Şubat 1913), ve Süleymaniye (14 Şubat 1913) Camilerinde vaazlar verir.³³ Fatih Camii'ndeki vaazında halka şöyle hitap eder:

"Dökülen kanlar, yakılan canlar, pay-ı mal edilen ırzlar, ayaklar altına alınan namuslar, düşman ayağı ile çiğnemen yurtlar, sefaletlerin en müthiş içinde ölümü bekleyen dullar, yetimler, kadınlar o kadar çok, o kadar çok ki binde birini düşünecek biri için çıldırmamak kabil değil."

Akif aynı vaazda bu duruma sebep olarak şunu ifade eder:

*"Bilakis ayrı ayrı hareket ederek memleketin her tarafında fesatlar çıkardık. Hükümet, ordu bu fitneleri bastırmaktan yoruldu, bitap düştü. Onlar da beynimize bindiler. Müslümanlar böyle müteferrik mi yaşayacaktı? Hani müminler kardeşti?...Aleyhissalatu vesellem Efendimiz buyuruyor ki dünyadaki müslümanların hepsi bir vücudun azaları gibidir. Birisi acıdığına diğeri de acıyı duyacaktır."*³⁴

Balkan Savaşları esnasında, Mehmet Akif özellikle, Osmanlı İmparatorluğu'na isyan eden Müslümanları eleştirir. Yazılarıyla bir yandan halkı birlik olmaya davet ederken, muharip askerlerin de moralini düşünerek, onları şevke getirmek amacıyla 1912 yılında "Cenk Marşı" adlı, İstiklal Marşı gibi 10 dörtlükten meydana gelen, bir marş yazar. Bu marş, Sebilürreşad dergisinde isimsiz olarak yayınlanır.³⁵

Osmanlı İmparatorluğu, son zamanlarında, siyasi ve ekonomik gelişmeler ve yöneticilerin uyguladığı yanlış politikalar sonucu, henüz Balkan Savaşlarının yaraları sarılmamışken Birinci Dünya Savaşı'na dâhil olur. Osmanlı askerleri Galiçya'dan Kafkaslar'a, Çanakkale'den Sina'ya kadar pek çok cephede savaşmak zorunda kalır. Bu dönemde, pek çokları gibi Mehmet Akif ve Sebilürreşad çevreleri de ellerindeki yazım imkânları ile devlete savaşın kazanılması için destek olmaya çalışırlar.³⁶

Eşref Sencer Kuşçubaşı ve arkadaşları tarafından, 1903-1907 yılları arasında kurulan bir komite olan, *Teşkilat-ı Mahsusa*, 1914 yılında Enver Paşa tarafından Harbiye Nezaretine bağlanmıştır. Teşkilatın amacı tüm Müslümanları bir bayrak altında toplamak, Türkleri siyaseten bir arada tutan Pantürkizmin idealini gerçekleştirmektir. *Teşkilat-ı Mahsusa*, Balkan Savaşları esnasında pek çok operasyon yapmış ve propaganda faaliyetlerinde bulunmuştur.³⁷ Mehmet Akif de pek çok vatansever gibi *Teşkilat-ı Mahsusa*'da görev alır.³⁸

33 Ertuğrul Düzdağ, "Mehmet Akif Ersoy Maddesi", Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c.28 (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2003), 436.

34 Sebilürreşad, 31 Kanunisani 1328, 2, 231-249 (Akt: Turan Aslan, 50-51).

35 Zeki Sanhan, *Vatan Türküsü İstiklal Marşı, Tarihi ve Anlamı* (Ankara: Özyurt Matbaa, 2002).

36 Tansel, 81.

37 Philip Stoddart, *Teşkilat-ı Mahsusa* (İstanbul: Arba Yay., 1993).

38 Kutay, 10-12.

Mehmet Akif, Teşkilat tarafından, İngiliz ve Fransızların sömürgelerinden topladıkları Müslüman askerlerine yaptıkları propagandaya karşı propaganda yapmak üzere, 1914 yılında Berlin'e gönderilir. Akif'in gayesi, farkında olmadan Osmanlı ile savaştan bu Müslüman askerleri aydınlatmaktır.³⁹ Berlin görevinden sonra verilen başka bir görevle, Akif, 1915 yılının Mayıs ayında Arabistan'a gider. Teşkilatın bu defa hedefi, Şerif Hüseyin İsyanı'na karşı, Osmanlı Devleti'ne bağlı olan Arap kabilelerin desteğini sağlamaktır.⁴⁰

Mehmet Akif ve Teşkilat-ı Mahsusa ekibi Arabistan yolunda iken mola verdikleri el-Muazzam adlı İstasyon'da, aylardır hasretle beklenen Çanakkale zaferinin haberini alırlar. Hakikatte, Mehmet Akif'in Çanakkale için ağlamadığı gün yoktur. Aynı gece, el-Muazzam İstasyonu'nda aldığı bu zafer haberini yeni nesillere aktarmadan canını almaması için Allah'a yalvaran Mehmet Akif'in hissiyatını, yol ve görev arkadaşı Eşref Sancar Kuşçubaşı şöyle ifade eder:

*"Duası hıçkırıklarla kesiliyordu. Onu teskin etmek mümkün değildi zaten müdahale etmek de istemiyorduk. Bu bir ilham manzarası idi ve ben onu görebilmiş mutlu bir fani idim."*⁴¹

Çanakkale'de milli tarihimizin belki de en önemli zaferi kazanılmıştı.⁴² Türk Ordusu, Çanakkale'de, düşmanın teknik üstünlüğüne rağmen, cesareti ve iman gücü ile düşman filolarını durdurmuş, Boğazlar ve İstanbul'u kurtarmış, hatta Çarlık Rusyası'nın yıkılmasına sebep olmuştu.⁴³ Mehmet Akif, bu zafer karşısında bir abide niteliğinde olan şiiri Çanakkale Şehitlerine'yi yazmıştı. Şiirinde *"Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın? Gömelim gel seni tarihe desem sığmazsın.."* diyerek halka Mehmetçiğin büyüklüğünü ve zaferin önemini anlatmıştı.⁴⁴

Mehmet Akif, Arabistan görevi dönüşünde yeni kurulan, Şeyhülislamlığa bağlı, İslami İlimler Akademisi olarak kabul edilen, *Dar'ül Hikmet'il İslamiye* Dairesi'nin başkâtipliği görevine atanır. Akif 1920 yılında, kuruluşun asli üyesi olur ve bu dairenin yayın organı olan *Ceride-i İlmiyye*'nin de idaresini üstlenir. Ancak, Birinci Dünya Savaşı'nda, yenilgi ile gelen ağır şartlar ve tüm yurtta başlayan düşman işgalleri nedeniyle Mehmet Akif davası uğruna yeniden yollara düşer.

39 Ertuğrul Düzdağ, *Mehmet Akif Ersoy* (Ankara: TTK, 1988) 59-60.

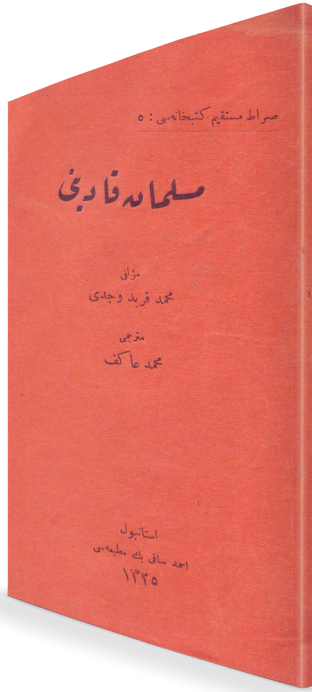
40 Tansel, 86-87.

41 Kutay, 114-113.

42 Banarlı, 1154.

43 Cemal Anadol, *Tarihe Hükmeden Millet Türkler* (İstanbul: Bilge Karınca Yayınları, 2006), 399.

44 Banarlı, 1154.

Sırât-ı Müstakîm Kütüphanesi: 5

Müslüman Kadını

Müellifi :

Muhammed Ferîd Vecdî

Mütercimi:

Mehmed Akif

İstanbul

Ahmed Sâkî Bey Matbaası

1325

Sebilürreşad Kütüphanesi: 9

Numero 94

Hanoto'nun Hücûmuna Karşı

Şeyh Muhammed Abduh'un İslâm'ı

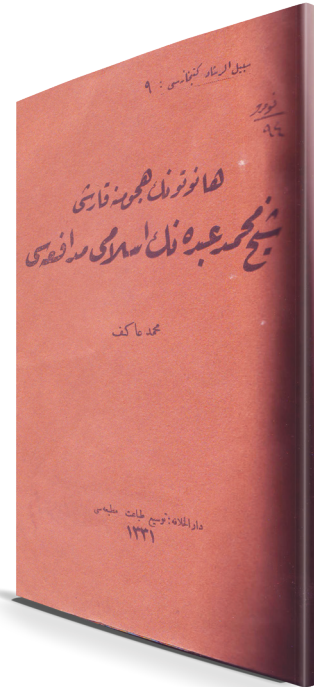
Müdâfaası

Mütercimi:

Mehmed Akif

Darül Hilafe: Tevsi'-i Tıbâ'at Matbaası

1331

**Türkiye Büyük Millet Meclisi
Hükümeti Umûr-ı Şer'îyye ve
Evkâf Vekâleti**

Tedkikat ü Telifât-ı İslâmiyye Heyeti
Neşriyatı 9

Anglikan Kilisesine Cevab

Müellifi:

Şeriye Vekaleti Tedkikat ü Telifat-ı
İslamiye Heyeti Reisi

Şeyh Abdülazîz Çâvîş

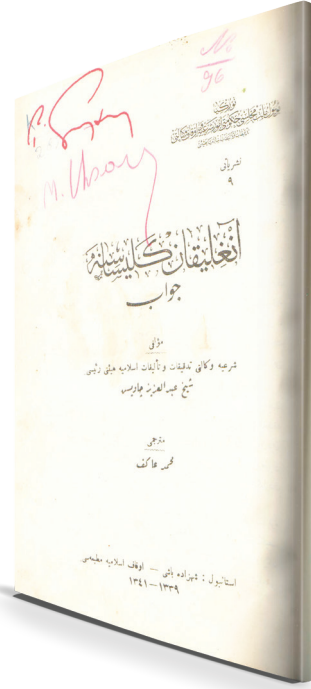
Mütercimi:

Mehmed Âkif

İstanbul: Şehzâdebaşı

Evkaf-ı İslamiye Matbaası

1339 - 1341

Şer'îyye Vekâlet-i Celilesi Tedkikât
ü Telifât-ı İslâmiyye Heyeti
Neşriyyâtından Aded: 4

Müellifi:

Abdülazîz Çâvîş

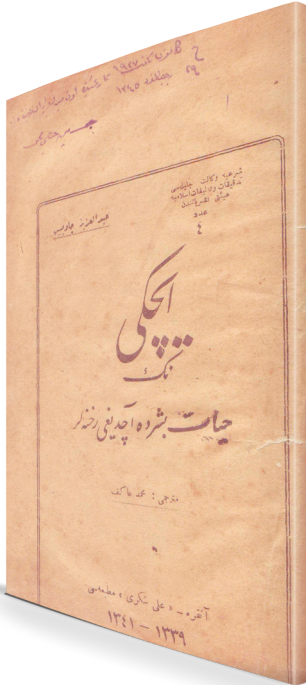
**İçkinin Hayât-ı Beşerde Açtığı
Rahneler**

Mütercimi:

Mehmed Âkif

Ankara - "Ali Şükrü" Matbaası

1339 - 1341

MİLLİ MÜCADELE, KURTULUŞ SAVAŞI VE MEHMET AKİF ERSOY

Mondros Mütarekesi'nden sonra Mustafa Kemal Paşa ve silah arkadaşları, mümkün olan tüm mühimmat ve silahı Anadolu'da toplamak ve mahallî direniş hareketlerini bir araya getirmek amacıyla, *Kuva-yı Milliye*'yi oluştururlar. İstanbul Hükümeti'nin çıkardığı zorluklara rağmen, Kongreler Dönemi yaşanır ve bu kongrelerde, vatanın düşmandan temizlenmesine yönelik tedbir ve kararlar alınır.

Mehmet Akif, Milli Mücadele'nin başlangıcında, İstanbul'da bir kısım çevrelerin vatanın kurtuluşu için İngiliz veya Amerikan mandasından medet ummasından büyük rahatsızlık duyuyordu. Mustafa Kemal Paşa ve diğer asker, sivil aydınlar gibi, Akif de vatanın kurtulacağından ve yeniden bağımsız olunacağından ümitliydi. Akif'e göre:

“Türklerin yirmi beş asırdan beri özgürlüğünü muhafaza etmiş bir millet olduğu hakikattir. Hâlbuki Avrupa'da bile özgürlüğünün kaynağı bu kadar eskiye dayanan bir millet yoktur. Tarih de göstermiştir ki Türkler özgürlüksüz yaşayamaz.”⁴⁵

Bu zihniyette olan Mehmet Akif, 1920 yılında Kuva-yı Milliye'nin Ege Bölgesi'ndeki merkezlerini ziyaret eder. Balıkesir'de şehrin en büyük camisi olan Zağanos Camii'nde, halka, aradaki ayrılığın kalkması ve düşmana karşı birleşmeleri için etkili bir konuşma yapar.⁴⁶ Akif'i dinleyen cemaat, caminin dışına taşmıştır ve onu gözyaşları ile dinler. Bu konuşmanın İstanbul'da yankılanan etkisi üzerine Akif, Sadrazam Damat Ferit Paşa tarafından *Dar'ül Hikmet'il İslamiye* Dairesi üyeliğinden ve oradaki görevinden uzaklaştırılır; memuriyetten azledilir.⁴⁷

Kongreler Dönemi sonunda alınan kararlar gereğince Milli Mücadele'yi tüm yurtta tek elden *Heyet-i Temsiliyye* yürütecektir. *Heyet-i Temsiliyye* Anadolu'da yeni bir meclisin kurulması için çalışmalara başlar. Tüm yurtta milletvekilleri seçimleri yapılır. 28 Ocak 1920'de Misak-ı Milli kararları alınır ve bu kararların ardından Meclis-i Mebusan İngilizler tarafından 16 Mart 1920'de dağıtılır. İstanbul

⁴⁵ Fergan, 51-52.

⁴⁶ Düздаğ, *Mehmet Akif Ersoy*, 86-87.

⁴⁷ Çantay, 23.

artık resmen işgal edilmiştir. 23 Nisan 1920 tarihinde İstanbul'dan kaçabilen ve seçimle gelen milletvekillerinin katılımı ile Ankara'da Büyük Millet Meclisi açılır.

Anadolu'ya geçmeye karar veren Mehmet Akif'e o günlerde Mustafa Kemal Paşa'dan hareketin manevi cephesini güçlendireceği düşüncesi ile davet gelir. Davette Akif'ten Sebilürreşad Dergisi'ni Ankara'da yayınlaması istenir. Mehmet Akif de oğlu Emin Beyle birlikte, Ankara'ya gitmek üzere yola çıkar. Zorlu bir yolculuğun ardından 24 Nisan 1920 tarihinde Ankara'ya ulaşırlar.

Mustafa Kemal Paşa'nın da öngördüğü gibi, sevilen ve muteber bir müslüman aydınının Milli Mücadele'ye katılması, halk nezdinde, Milli Mücadele hareketinin, İttihat ve Terakki Partisi'nin yeni bir macerası olma ihtimalini gidermiş, hareketi güçlendirmiştir.⁴⁸ Mehmet Akif'in Ankara'ya gelişi, pek çok kişi tarafından sevinçle karşılanmış, Hâkimiyet-i Milliye, Açıksöz gibi gazetelerde haber olarak verilmiştir. Açıksöz gazetesinin 2 Mayıs 1920 sayılı nüshasında şair hakkında şu ifadeler yer verilmiştir:

"Sebilürreşad Mecmua-i İslamiyesi Başmuharriri büyük İslam şairi Mehmet Akif Beyefendi'nin ahiren Ankara'ya vasil olduğu, Ankara gazetelerinden okunmuştur. Zulme, hakarete, tahammül edemeyerek ailesini, refahını İstanbul'da terk ile Anadolu'ya firar eden bu vicdanlı şairin, Anadolu'nun ahvalini şiirlerinde terennüm etmesini temenni ederiz."

Mehmet Akif, Ankara'ya gelişinin ardından, Burdur'da istifa eden bir milletvekilinin yerine, Mustafa Kemal Paşa'nın isteği ile 5 Haziran 1920 tarihinde milletvekili seçilir. Aynı zamanda Biga'dan da vekil seçilen Mehmet Akif, 17 Temmuz 1920 tarihinde Meclis Başkanlığı'na Burdur milletvekilliğini tercih ettiğini bildirmiştir.

Görev bilinci ile halkı aydınlatmak için vaazlar vermeye başlayan Mehmet Akif, Kuva-yı Milliye Hareketi'nin Anadolu'da tutunmasında, İstanbul Hükümeti'nin isteği üzerine işgalci kuvvetler lehine verilen fetvaların olumsuz tesirlerinin giderilmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Akif, yazıları ve vaazlarıyla halka, Kuva-yı Milliye'nin İttihatçı olmadığını, Milli Mücadelenin İslam'a ve Halifeye karşı verilmediğini ve vatani kaybedersek geri çekilecek toprağımızın kalmadığını anlatmıştır.⁴⁹

48 Düzdağ, Mehmet Akif Ersoy, 94-95.

49 A.g.e., 94.

[illegible][illegible]

Mehmet Akif Ersoy'un Seçim Mazbatası

Türkiye Büyük Millet Meclisi Birinci Döneminde ...Burdur..... Milletvekili ..Mehmet Akif Ersoy'ın
kısın olumluğudur.

Adı ve Soyadı [*]	Mehmet Akif Ersoy	Eserleri	7 cild Safahat, Necet çol- larından-Medineye, Elvahi tabiat Vasiyet ve İstiklâl Marşı ve mecmualarda bir çok şiirleri
Babasının ve anasının adı	Fatih müderrislerinden İpek li-zade Mehmet Tahir Efendi Annesi.Buharalı bir hanım	İlm rütbesi	
Doğum yeri	İstanbul	Seçimden evvel- ki mesleki ve işi gücü	Sebilürreşat Başmuharriri
Doğum tarihi	1873	Milletvekilliği zamanında evli olup olmadığı ve kaç çocuğu bulunduğu	Evli bir çocuk (Damadı Ömer Rıza Doğrul)
Öğrenimi	Medrese, Mülkiye idadisi ve Baytar mektebi	Osmanlı Meclisi Mehuslarında Milletvekilliği varsa seçim yerleri	
Bildiği diller	Arapça, Farsça ve Fransızca	Öldü ise ölüm tarihi	29.Aralık 1936'da İstanbul'da vefat etmiştir.
Neden uzmanlı- ğı olduğu	Edebiyat		

Hayatının türlü değişikliklerine ait tamamlayıcı bilgiler

İlk tahsilini Fatih müderrislerinden pederi Mehmet Tahir efendiden oku-
muş. Mülkiye idadisini de bitirerek Baytar Mektebine devam etmiş ve Baytar mekte-
bini de Birincilikle bitirerek Orman ve Maadin Nazaretine memur olmuştur.

Edebitata meraklı olan bu zat (Ed.biyatı cedideye)intişap ederek Serveti
Fünun, Sıratı Müstakim (Sebilürreşat) ta ve sair mecmualara yazı yazmağa
başlamış.....(Derülhikmüülislamiye)-cemiyetine girerek Başkâtipliğine tayin edil-
miş ve Kendisini Arabistan ve Almanyaya göndermişlerdir.

Büyük harpten sonra Sebilürreşat başmuharrirliğini yaparken Anadolu'ya
geçerek Birinci Büyük Millet meclisine Burdur Milletvekili olarak katılmıştır.

[*] Saygılı Kurumumuzdan evvel üyelerin adlarının alındıkları soyadı konulur.

Anadolu'da bu gelişmeler yaşanırken, İstanbul'da Sadrazam Damat Ferit Paşa Hükümeti Şeyhülislam Dürrizade Abdullah Efendi'den 11 Nisan 1920'de Anadolu'da mücadele edenlerin katlinin vacip olduğuna dair fetva alır.⁵⁰ Alınan bu fetva, İngiliz uçaklarıyla ve işgalci askerler tarafından Anadolu'da dağıtılır.⁵¹ Bu fetvalara inanan bir kısım gruplar, Anadolu'da bazı yerlerde Milli Mücadele Hareketine karşı isyanlar çıkartmaktadır. Düzce-Bolu çevresinde çıkan isyanlar,⁵² bu bölge ile sınırlı kalmaz; Tokat'ta, Zile'de ve Yozgat'ta da Milli Mücadele'yi güçleştiren hadiseler yaşanır. Hatta Yozgat'ta isyancılar, şehirde milletvekili seçimlerinin yapılmasını bile engellenmeye çalışırlar.

Büyük Millet Meclisi'nin açılmasından önce, İstanbul Hükümeti'nin fetvasına karşı, *Heyet-i Temsiliyye* de Ankara Müftüsü Rifat (Börekçi) Efendi'den bir fetva alır. 22 Nisan 1920 tarihinde alınan, Millî Mücadele hareketinin dinen ve siyaseten meşruluğunu ifade eden bu fetva, çeşitli gazetelerde yayınlanır, Anadolu'daki tüm müftülöklere tebliğ edilir.⁵³ Rifat Bey'in fetvasının yarattığı etkiyi gözlemleyen Ankara Hükümeti, iç isyanlara problemin çözümü için en önemli adımın bir İrşat Heyeti kurulması heyetin, halkı Milli Mücadele'nin haklılığı hususunda aydınlatması ve irşat etmesi olacağına karar verir. Beypazarı'nda çıkan isyanın ardından, süren Meclis görüşmelerinde Mustafa Kemal Paşa da irşat ve tenvirin* gerekliliğini şu sözleri ile ifade etmiştir:

*"Muhterem heyetiniz ulemayı kiramdan beş zat intihap etsin. Bunlar oradaki ulema ve eşrafı çağırsın; hakikatleri anlatsın. Yanlış fikirlere kapılanlar affedilsin. Bu, münhasıran Beypazarı'nda değil, aynı akıbet maruz kalan tüm vatanda uygulansın."*⁵⁴

İhtiyaca binaen oluşturulan İrşat Heyeti'nin kurumsallaştırılmasına karar verilir ve *Encümen-i İrşat ve Heyet-i Nasiha* teşkil edilir. Bu heyet Milli Mücadele'de verilen savaşlar boyunca, Anadolu'nun her ilinde, cephe gerisinde olumsuz propagandayı boşa çıkartmak, halkı irşat etmek ve orduya güven telkin etmek için çalışır. Ordudan ne zaman talep gelse ulemadan oluşturulan bir heyet yardıma koşar.⁵⁵

* Işıklandırma, aydınlatma, bilgi verme.

50 Naşit Hakkı Uluğ, *Siyasi Yönleriyle Kurtuluş Savaşı* (İstanbul: Milliyet Yayınları, 1973), 196-198.

51 Kazım Karabekir, *İstiklal Harbimiz* (İstanbul: Yüce Yayınları, 1990), 647-648.

52 Naşit Hakkı Uluğ, *Hemşehrimiz Atatürk* (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1973), 140-141.

53 Recep Çelik, *Millî Mücadele'de Din Adamları* (İstanbul: Emre Yay., 1999), 202-204.

54 TBMM Zabıt Cerideleri (Tutanaklar), Cilt 3, İçtima 1, 25 Nisan 1920.

55 Çelik, 210-211.

Balkan Savaşı esnasında kurulan Milli Müdafaa Heyeti'nin İrşat Heyeti'nde görev alan; yine Birinci Dünya Savaşı esnasında *Teşkilat-ı Mahsusa*'nın görevlisi olarak benzer faaliyetlerde bulunan Mehmet Akif'e, *Encümen-i İrşat ve Heyet-i Nasiha*'da görev verilir.⁵⁶ Heyetle birlikte ya da tek başına, Anadolu'da pek çok ile giden şair, halka Sevr Antlaşması'nın hükümlerini anlatır, mevcut halin anlaşılmasını sağlamaya çalışır.⁵⁷ Mehmet Akif'in halka yaptığı konuşmalar Sebilürreşad Dergisi'nde de yayınlanır; halka ve askerlere dağıtılır.

Mehmet Akif İrşat Heyeti ile birlikte ilk önce Konya'ya gider, şehirdeki isyanın bastırılması ve halkın birlik olması için uğraşır.⁵⁸ Akif Konya'daki görevinin ardından Çankırı'ya gider. Şehrin en büyük camisi olan Ulu Camii'de, halka neden kurtuluş mücadelesi verilmesi, köle olunmaması gerektiğini şöyle anlatır:

*"Allah'a hamd-ü senalar olsun. Aylardan beri Cuma namazını kılmak fırsatını Çankırı'da buldum. İstanbul ve civarında kılamadım; zira o yörelerde kâfirlerin bayrağı dalgalanıyordu. O bayrağın altında kâfirin kölesi idik. Rabbü'l-âlemin Müslümanlara köleliği haram kılmıştır. Kölenin Cuma namazı kabul değildir. Hürriyetinizi kazanacak, sonra cumaya koşacaksınız. Kâfirin bayrağı altında halifelik kuru sözden ibarettir. Halifelik İslam bayrağı altında olur.."*⁵⁹

Mehmet Akif 15 Temmuz 1920'de Kastamonu'ya gider.⁶⁰ Bu şehir ve civarında uzun süre kalır. Ailesinin de kalabileceği bir ev tutar; kışın zorlu şartlarına, yaşadığı maddi güçlüklerle rağmen, gayretle irşat faaliyetlerinde bulunur. Bu ilde yayınlanan Açıksöz Gazetesinde yazılar yazar, şehrin camilerinde vaazlar verir.⁶¹ Şehrin merkezinde bulunan Nasrullah Camii'nde halka şu sözlerle seslenir:

*"Bizi mahv için tertip edilen muahede-i sulhiye paçavrasını mücahitlerimiz şark tarafından yırtmaya başladılar. Şimdi beri taraftaki dindaşlarımıza düşen vazife Anadolu'muzun diğer cihetlerindeki düşmanları denize dökerek o murdar paçavrayı parçalamaktır."*⁶²

56 Tahsin Yıldırım, *Milli Mücadele'de Mehmet Akif* (İstanbul: Selis Kitaplar, 2007).

57 Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, c.1, 392.

58 Kutay, 160-162.

59 Mustafa Yeşilay, "Milli Mücadele Yıllarında Çankırı" (Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2000), 229-230.

60 Düzdağ, *Mehmet Akif Ersoy*, 120-125.

61 Kutay, 165-166.

62 Banarlı, 1154.

Konuşmasında, Müslümanların esir olarak yaşayamayacağını, hakikatte, Müslümanlar için en büyük düşmanın fitne, fesat ve ayrılık olduğunu vurgular. Sevr Antlaşması'nın nasıl bir ölüm fermanı olduğunu ifade eder:

*"Sakin Milli Hareket aleyhinde olanların sözlerine kulak asmayınız. Çünkü onlar halkımızı köle haline getirmek istiyorlar. İçimizde yer yer çıkan isyanlar hep mel'un düşmanların parmağı ile olmuştur. Allah rızası için aklımızı başımıza toplayalım. Çünkü, böyle düşman hesabına çalışarak, elimizde kalan bir avuç toprağı da verecek olursak çekilip gitmek için arka tarafta bir karış yerimiz yoktur."*⁶³

Mehmet Akif'in Nasrullah Camii'nde verdiği uzun ve etkili hutbe yurdun dört bir tarafında duyulur. Sebilürreşad Dergisi'nin neşriyatıyla, tüm cephelere, il idarelerine, müftülöklere gönderilir. Hatta risale şeklinde bastırılıp, cephedeki askerlere dağıtılır.⁶⁴ Ordu Komutanları, valiler, müftüler Akif'e teşekkür telgrafları çeker. Gazi Mustafa Kemal Paşa da şairi şu sözlerle takdir ettiğini ifade eder:

*"Kastamonu'daki vatanperverane mesainizden çok memnun oldum. Sevr Muahedesi'nin memleket için ne feci bir idam hükmü olduğunu, Sebilürreşad kadar hiçbir dergi memlekette neşretmedi. Manevi cephemizin kuvvetlenmesine, Sebilürreşad'ın büyük hizmeti oldu. Her ikinize de bilhassa teşekkür ederim. Ben sizin İstanbul'da iken de milli mücadelemizde yaptığınız hizmetleri bilirim.."*⁶⁵

63 Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı III* (İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, 2006), 421.

64 Hasan Duman, *Mehmet Akif ve Bir Mecmuanın Anatomisi* (Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1986), 80-82.

65 A.g.e., 80.

İSTİKLAL MARŞI'NIN YAZILMASI BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NCE SEÇİMİ

Anadolu'da şehirlerde ve cephelerde koşturan, özellikle askerlere moral vermek için büyük çaba sarf eden İrşat Heyeti üyeleri, Genel Kurmay Başkanı İsmet Paşa ile Garp Cephesi'nde görüşmüş, halkın ve askerlerin maneviyatı güçlendirecek bir milli marş yazılması hususunu mütalaa etmişlerdi.⁶⁶ Aynı zamanda, yeni kurulan Ankara Hükümeti'nin de gelişen dış temasları ve diplomatik ilişkileri de bir milli marşa duyulan ihtiyacı güçlendirmekteydi.⁶⁷

Hükümet üyelerini ziyaret eden Genelkurmay Başkanı İsmet Paşa, İrşat Heyeti'nin bu talebini ilgililere iletir; milli heyecanı canlandıracak, Fransızların Marseyz Marşına benzer bir milli marş yazılmasını ordu adına hükümetten talep eder.⁶⁸ Bu talebi ve genel ihtiyacı değerlendiren Eğitim Bakanlığı da İstiklal Marşı'nın yazılması için -çalışmanın başında zikredilen- Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde ilan edilmiş olan yarışmayı açar.

İstiklal Marşı için yarışmanın açıldığı günlerde Mehmet Akif görevli olarak Kastamonu'da çalışmaktadır. İstiklal Marşı için bir yarışma ve ödül olması fikrinden hoşlanmayan şair, müsabakaya katılmak istemez. Mehmet Akif'in yarışmaya neden katılmak istemediğini, dostu Karesi Milletvekili Hasan Basri Bey şöyle anlatır:

"İstiklal Marşı'nın İstiklal Mücadelesi'nin içinde Büyük Millet Meclisi'nde görev yapan Mehmet Akif tarafından yazılmasını kendisine söylediğimizde zaman o 'ben ne müsabakaya girerim ne de caize alırım!' demişti. Ben ricalarımı tekrar ettikçe o da aynı sözü söylemiş ve 'bırak yazsınlar. Ben bu yaştan sonra yarışa mı gireceğim ayıp değil mi?' demişti. Bir gün Hamdullah Suphi Bey beni mecliste gördü ve dedi ki 'şimdiye kadar beşyüzden fazla marş geldi. Ben hiç birisini beğenmedim; üstadı ikna edemez misin?' ben Akif Bey müsabaka şeklini ve ikramiyeyi kabul etmiyordum; eğer buna bir çare

66 Mehmet Önder, "İstiklal Savaşı Belgeleri" *Türk Edebiyatı* 158 (1986): 34-41.

67 Muhittin Nalbantoğlu, *Mehmet Akif ve İstiklal Marşı* (İstanbul: Zümrüt Yay., 1986), 17-20.

68 İsa Kocakaplan, *İstiklal Marşımız ve Mehmet Akif Ersoy* (İstanbul: Türk Edebiyat Vakfı Yay., 2007), 14-16.

ve bir şekil bulursanız yazdırmaya çalışırım. Düşündü dedi ki 'ben kendisine bir tezkire yazayım. Arzusuna tabi olacağımızı bildireyim. Fakat tezkireyi siz kendisine veriniz.' Ben de uygun gördüm. Yarım saat sonra getirip tezkireyi bana verdi..”⁶⁹

Hasan Basri Bey -yine çalışmanın başında zikredilen- davet mektubunu 5 Şubat 1921’de Mehmet Akif’e iletir. Hasan Basri Bey, şair Mehmet Akif’i ikna edebilmek için şiiri kendisinin yazacağını söyler; şairden yardım talep eder. Mehmet Akif, birlikte yazalım der; ancak ikramiyeyi almayacağını söyler. Hasan Basri Bey, yarışma koşullarının şairin istediği gibi düzenleneceğini, ikramiyeyi ise bir hayır kurumuna vereceklerini söyleyince Mehmet Akif İstiklal Marşı’nı yazmaya ikna olur.⁷⁰

Mehmet Akif Ankara’ya vasıl olduktan sonra Tacettin Dergâhı’nda ikamet etmiş, şiirlerini, yazılarını bu güzel mekânda yazmıştır. Ancak Dergâh sadece bir ikametgâh değildir. Mehmet Akif ve onu ziyaret edenler için edebi, fikri, tasavvufi, kültürel ve sanatsal sohbetlerin yapıldığı, cephelerdeki durumdan halkın bilgi almak için uğradığı bir mekândır.⁷¹ Akif İstiklal Marşı’nı da bu mekânda yazmıştır. İstiklal Marşı’nı yazarken adeta dünya ile ilişkisini kesen şairin halini kendisi gibi Tacettin Dergâhı’nda ikamet eden Konya milletvekili Hafız Bekir Efendi şöyle anlatır:

“Üstat bir gece birden uyanır. Kağıt arar; bulamayınca kalemiyle yattığı yer yatağının yanındaki duvara marşın ‘Ben ezelden beridir hür yaşadım hür yaşarım..’ mısrası ile başlayan kıtasını yazar. Ben sabah namazına kalktığımda üstadı çakısıyla duvardaki yazısını kazırken gördüm.”⁷²

Dostları, Akif’in İstiklal Marşı’nı yazarken derin tefekküre daldığını, saatlerce düşünüp yazdığını anlatmışlardır. Herkesin sabırsızlıkla beklediği şiir on gün içerisinde tamamlanır ve 17 Şubat 1921 tarihinde Sebilürreşad Dergisi’nin ilk sayfasında “Kahraman Ordumuza” ithaf edilerek yayınlanır. Şiiri 21 Şubat 1921 tarihinde Açıksoz Gazetesi de neşreder. 26 Şubat 1921 tarihinde ise İstiklal Marşı konusu Meclis görüşmelerine taşınır; görüşmelerde şiirin basılarak milletvekillerine dağıtılması kararlaştırılır.⁷³

69 Çantay, 81-95.

70 A.g.e., 62.

71 Fergan, 70-71.

72 Beşir Ayvazoğlu, *İstiklal Marşı Tarihi ve Manası* (İstanbul: Tercüman Yay., 1986), 27-28.

73 TBMM Zabıt Cerideleri, Cilt 8, İçtima 157, 26 Şubat 1921.

1 Mart 1921 günü başkanlığını Mustafa Kemal Paşa'nın yaptığı Meclis görüşmelerinde İstiklal Marşı'nın seçimi konusu tafsilatlı olarak tartışılır. Verilen teklifin oylama ile kabulü üzerine, Hamdullah Suphi Bey İstiklal Marşı'nı okumak üzere kürsüye çıkar: Mehmet Akif'ten şiiri yazmasını kendisinin istediğini, şairin ikramiye nedeniyle yarışmaya katılmayı uygun görmediğini, ancak görüşmeler neticesinde Mehmet Akif'i ikna ettiklerini, elemelerden kalan son altı şiirle birlikte Mehmet Akif'in şiirini Meclis'in seçimine sunduklarını söyler. Ardından, İstiklal Marşı'nı kürsüden okur.⁷⁴

Mehmet Akif'in yazdığı İstiklal Marşı bu görüşmeden on iki gün sonra Meclis'te yapılan türlü tartışmalardan sonra kabul edilir. Bazı vekiller marşın seçimini Meclis'in mi ilgili komisyonun mu yapması gerektiği konusunda tartışmalar da görüşmelerdeki çoğunluk Mehmet Akif'in şiirinin seçilmesi konusunda kararlı davranırlar. Meclis tutanaklarına göre, marş için hangi güftenin seçileceği konusunda pek çok husus müzakere edilmiştir. Kastamonu vekili Suat Bey gibi Mehmet Akif'in şiirinin seçilmesinden yana fikir beyan edenler olduğu gibi, Bolu vekili Tunalı Hilmi Bey gibi Akif'in şiirinin milletin ruhuna tercüman olamayacağını iddia edenler de olmuştur.

Birinci Meclis'teki demokratik tartışma ortamında hemen her konudaki fikir ve görüşler serbestçe tartışıldığından, İstiklal Marşı'nın seçimi hususu da ciddiyetle müzakere edilmiştir. 12 Mart 1921 tarihli takrirlerinde Suat Bey müzakerelerin bitirilmesini ve Mehmet Akif Bey'in şiirinin İstiklal Marşı olarak kabulünü teklif ederken, Tunalı Hilmi Bey ise İstiklal Marşı'nın şubelerce teşkil edilecek özel bir encümen tarafından tetkik ve tasdik olunmasını teklif etmiştir.

Aynı gün Bursa Milletvekili Emin Bey verdiği takrirden, İstiklal Marşı önceden basılıp dağıtıldığı, tüm vekiller tarafından ayrı ayrı tetkik edildiği için ayrı bir encümene havaleye lüzumun olmadığı belirtmiştir. Emin Bey, ayrıca takrirden Mehmet Akif'in şiirinin Milli Marş olarak kabul edilmesini teklif etmiştir. Bitlis vekili Yusuf Ziya Bey, Isparta vekili İbrahim Bey de öteden beri İslam şairi olarak bilinen ve takdir edilen Mehmet Akif'in şiirinin Meclis-i Ali'nin maneviyatına uygun olduğundan bahisle Milli Marş olarak kabul edilmesini teklif etmişlerdir. Yine aynı oturumda, Kırşehir mebusu Yahya Galip Bey ise Mehmet Akif'in şiirinin, şairin kendisi tarafından Meclis kürsüsünden okunmasını teklif etmiştir.

12 Mart 1921 tarihinde art arda verilen bu takrirlerden sonra, Meclis Başkanı takrirlerin hepsinin Mehmet Akif'in şiirinin kabulüne mutazammın olduğunu söylemiş, söz isteyen Tunalı Hilmi Bey'e "müzakere bitmiştir" diyerek cevap vermiştir. Başkan, ardından, her güfteyi ayrı ayrı oylamayı sunmuş bu güfteler reddedilince de Hasan Basri Bey'in Mehmet Akif'in şiirinin kabulünü

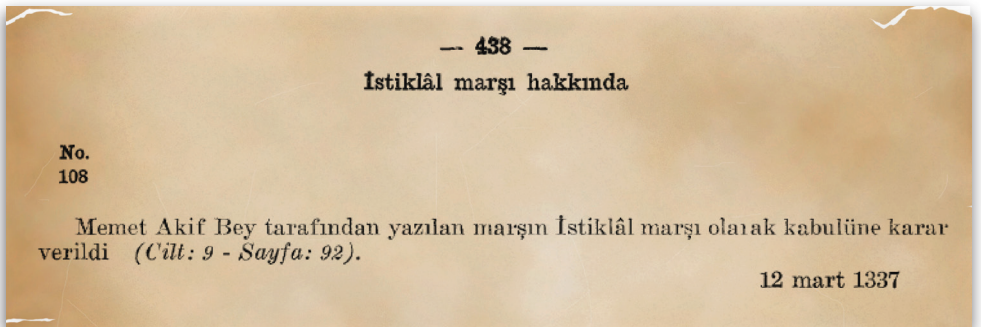
teklif eden tavrini oya sunmuştur. Ekseriyet oyla Mehmet Akif'in şiirinin kabul edilmesinin ardından, Kırşehir vekili Müfit Bey, Hamdullah Suphi Bey'in İstiklal Marşı'nı kürsüden tekrar okumasını teklif ederken, Konya vekili Refik Bey ise milletin ruhuna tercüman olan bu marşın ayakta okunmasını teklif etmiştir. Meclis başkanı ise cevabında şöyle demiştir:

*"Müsaade buyurunuz efendim. Heyeti muhtereme bu marşı kabul ettiğinden tabii resmi İstiklal Marşı olarak tanınmıştır. Binaenaleyh, ayakta dinlememiz icap eder. Buyurunuz efendiler."*⁷⁵

Marşı en ön sıra ayakta, alkışlayarak dinleyenlerden biri de Cumhuriyetin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Paşa'dır. Marşın kabulünden sonra, İstiklal Marşı'nın önemini şu sözlerle anlatır:

*"Bu marş, bizim inkılabımızın ruhunu anlatır... İstiklal Marşı'nda davamızı anlatması bakımından büyük manası olan mısralar vardır. En beğendiğim yeri şu mısralardır: '**Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet, hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal.**' Benim bu milletten asla unutmamasını istediğim mısralar işte bunlardır... Bu demektir ki efendiler Türk'ün hürriyetine dokunulamaz!"*⁷⁶

Büyük Taaruz'un zaferle kazanılmasından sonra, Mehmet Akif de kendisinden Mustafa Kemal Paşa hakkında bilgi isteyen Hakkı Tarık (Us) Bey'e *"Ben yemin etmem; fakat işte yemin ediyorum. Milli Mücadele'de onun yanında bulundum; yakından tanıdım. Vallahil'azim, eğer Mustafa Kemal Paşa olmasaydı bu zafer kazanılmazdı"* diyerek Atatürk hakkındaki görüşlerini bildirmiştir.⁷⁷

75 TBMM Zabıt Cerideleri, Cilt 9, İçtima 6, 12 Mart 1921.

76 Nalbantoğlu, 11-13.

77 Kuntay, 248.

پاڙاڙ ايرتسي

۱۱ رجب ۱۳۳۹

۲۱ مارٽ ۱۳۳۷

تاريخ تاسيسي

۷ تشرين اول ۱۳۳۶

آبونه شرائط

پوز نسمه سي ۲۵۰ غروش

اهي > ۱۲۵ <

هر نسمه سي ۱۰۰ پاره در

جھريده رسميه

نومروي: ۷ تورکيا پوزکات مجلسي حکومتک رسمي غزنه سي ولوب شه، يلك هفته در دفعه نشر اولتور .

سنة ۱۰

استقلال مارشي

۶
باسديق برلري ، «طوبراي ؟» ويه رليكيه ، طاني :
دوشون آلتنده كي بيكرسه كفتسز ياتاني ،
سن شهيد اوغلو سوك . ايجيتمه ، ياريقد ، آتاك كي :
ويرمه ، دنيازي آله لاده ، بو جنت وطني .

۷
كيم بو جنت وطنك اوغرينه اولمازكه خدا ؟
شهيدا ، فيشقره جي ، طوبراي صيفه شهيدا ؟
جاني ، جاناني ، بشون واري جي آله لاده خدا ،
ايجيتمه نك وطنمدي جي دنياده جدا .

۸
روحك سندن ، آله سي . شودر آتجاي اعلي ،
دكه سين معيدمك كوكنه نامعرم اي .
به اذائل - كه شهادتري دينك تيلي -
ابدي يوردنك اوستنده ييم ايجيتمه .

۹
اوزما . وجد الله بيك سجد ايدر - واره - طانم ،
هر جرمي مدين ، آله سي ، بوشاوب قاني باشم ،
فشقير روح مجرد كي بردن لشم ؟
او زمان يوكلهرك هرته دكر بلسكه باشم .

۱۰
دالالان سنده شفقير كي اي شالي حلال ؟
اولسون آتنيق دوكون قانلريك هيسي حلال .
ابديا سكا يوق ، صرقه يوق ايشه حلال :
حقير ، حر ياشامش ، بارانمك حررت ؟
حقير ، قه طاني ، ملتكم استقلال .

محمد كاڤ

۱۲ مارٽ ۱۳۳۷

قبول تاريخي : اشاع ۶ جله ۲

۱
قورقا ، سونز بو شفقيرده يوزمن آل سنجاق ؟
سوتهدن يوردنك اوستنده توننك سوك اوجاق .
اوشم ملتكم بيلدريز ، يارلايچي ؟
اوجندر ، اوشم ملتكمور آتجاي .

۲
چاغنا ، قربان اولاييم ، چهره كي اي قازلي حلال
قهرمان عرفه بر كول : نه بو شدت ، بو جول ؟
سكا اولماز دوكون قانلريز سوكره حلال .
حقير ، حقه طانم ، ملتكم استقلال .

۳
ين ازلدن ريدر حر ياشادم ، حر ياشام
هانكي بيلدين بكا زنجير اوردنمقش ؟ شاشام ؟
كوكرمش سل كييم ؟ بنديجي چيكنر آشام ؟
ييرانم طاغري ، انكيكوره صيفام ، طاشام .

۴
ضربك آفاني سارمشمه جليك زهرلي ديوار ،
نيم تيان طولو كوكمه كي سر سهدم وار .
اولوسور ، قورقا : ناسل بويله بر ايتاني يوزار ؟
« مدنيت ! » دينيكك لك ديتي قانلش جاناوار ؟

۵
آرقداش يوردنجه ۱ آتافلر اوغرايمه ، صاقين
سبر ايت كوكمه كي ، طورسون بو جاسزجه آفان .
طوغه سقدر سكا وعد ايتديكي كونلر حك .
كيم بيلير بلسكه يارين . . . بلسكه ياربندن ده ياقين .

دیگر آتشی شعرله برابر نظر تدقیقنزه عرض ایده جکر .
 انتخاب سزه مآددر . آرقداش لر رأیی احساس
 ایدیورم . بکنمک تقدیر اتمک خصوصده حائر حریم .
 انتخابی باعشم فقط سزک انتخابکر . تم انتخابی قضا
 ایده بیلر آرقداش لر بوسزه مآددر اقدم .

استقلال ماری

۱
 قورقا ، سونهز پوشققدرد بوزن آل سحابق ؛
 (شدلی آقیشر)

سوقه دن یوردیمک اوستنده نوتن الاصولک اوجاق .
 او بنم ملتمک بیلدیزیدر ، بارلا باجی ؟
 او بنمدر ، او بنم ملتمکدر آتجاق .

۲
 چاتما ؛ قربان اولایم ، چهره که ای نازلی هلال
 قهرمان صرغه بر کول ! نه پوشدت ، بو جلال ؟
 سکا اولماز دوگون فانیلر عر حوکره حلال .
 حقیدر ، حقه طایان ، ملتمک استقلال .
 (آقیشر)

۳
 بن ازلدن بریدر حر یاشارم ، حر یاشارم
 هانکی چیلغین بکا زنجیر اوره جقمش ؟ شاشارم !
 کوکره مش سل کییم ؛ بندیمی جکینر آشارم ؛
 برنارم طاعلری ، انکیئلره صیغام ، طاشارم .

۴
 ضربک آقانی صارمیشه چلیک زرهلی دیوار ،
 بنم ایمان طولو کوکم کی سرحدم وار .
 اولوسون ، قورقا ! ناصل بویه بر ایمانی بوغار ،
 « مدیت ! » دیدیکک تک دیشی قالمش جاواوار ؟

۵
 آرقداش ! یوردیمه آتلاقری اوضراقا ، صاقین .
 سیر ایت کوکده کی ، طورسون بوحامزجه آقین .
 طوغه جقدر سکا وعد ایتدیکی کونلر حقا .
 کیم بیلیر بلکه یارین .. بلکه یارینده یاقین .
 (آقیشر)

رئیس پاشا — معارف وکالتجه انتخاب ایدیش
 اولانلردن بریسینک قرائی تسیاب ایدیور .

همی الدین بها بک — حمده صبحی بک ، بصری بک
 هانکیسفی ایستیرسه اوقوسونلر

رئیس پاشا — اقدم بصری بکک بوتکیلفی قبول
 بیورنلر لطفاً اللری قالدیرسون... (قبول اولمشدر اقدم)
 رئیس — حمده صبحی بک اقدی بیورک . (شمدی
 کلیر سسلری)

رئیس — مع التأسف بودقیقه ایچون تأخیر ایدیور
 کدکلی زمان سویلز بیکی برقریروار صاروخانه معوق
 رشاد بککدر . (بومارک مجلسمرک اجتماعی نهایتده
 عبدالغفور اقدی طرفندن بردها ایراد بیورلسفی عرض
 وتکیلف ایدرم) دیورلر . (شرعیه وکیلی اقدی وار
 سسلری) دعا ایدلسفی قبول بیورنلر لطفاً اللری قالدیر-
 سون... (قبول ایدلی)

رئیس پاشا — استقلال مارش لرندن بردانه سزک کر سیدن
 اوقومنه سیه هیئت جلیله قرار ویرمشدی .

حمده صبحی بک — آرقداش لر خاطر لارسکز معارف
 وکالتی حوکه مجادله سزک درحقی تریم ایده جک بر مارش
 ایچون شاعر لریمزه مراجعت ایتمشدور . بر جوق شعرلر
 کلدی . آراده یدی دانه سی الک فطیله اوصافی حائر اوله رق
 کوردلش و آیرلمشدور .

صالح اقدی — اسملری ندر ؟

حمده صبحی بک — آریجه عرض ایدیلر جکدر .
 یالکز وکالت یامش اولدینی تدقیقسانده فوق العاده قوتلی
 بر شعر آرمهق لزومی حس ایتدیکی ایچون بن شخصاً
 مجدد غا کف بک اقدی به مراجعت ایتدم . وکندیلر سزکده
 بر شعر یازملرینی رجاء ایتدم . کندیلری جوق اصیل بر
 اندیشه ایله تردد کوستر دیلر . بیلر سزکده بو شعرلر ایچون
 برا کرامیه وعد ایدلمشدر حالوکه بونی کندی اسملرینه
 قریب اتمک آرزوسنده بولمادقلرینی بوندن چکندکلی
 اظهار ایتدیلر . بن شخصاً مراجعت ایتدم لازمکن
 تدابیری آلبرز . واجب ایدن علانی یابارز دیدم . بو شرطله
 بولکدینی شاعر سزده فوق العاده نفیس بر شعر کوندیلر .

-۱۴-

۱۰

دالغەلان سەندە شەقىر كەي اى شائى ھلال :
اواسون آونىق دوكون قەلەمك ھېدى ھلال .
ابدأ سكا يوق ، عرقە يوق اشمە ھلال :
ھقىدەر ، حەر ياشامش ، باراغمك حرىت ؛
ھقىدەر ؛ حقە طابان ، لىتمك استقلال .

(سۈرەكلى آلفىشەر)

رئىس ياشامش - افندىلار تەصفىي آرا قىچە سەن بويە ھەلۋر
ايتىشدر : ۸۲ راي جلال الدين عارفىك ، ۸۰ راي عدنان
بك قازاخشەلەر در . يالگىز بر راي پوسەلە سەنەيكى - مەلۇمشدر .
ھەم جلال الدين بك ھەم عدنان بك بونك يىچون اتخايدە
بەسەتلىق اولمشدر . بۇدەنخى اولماسە ۱۷۱ كىشى رايە
اشتراك ايتىشدر . بۇكا نظراً نصاب اكثرىت ۸۶ - در . او
خالدە ھرايكى ذاتك قازاخشەلەر اولمشدر راي نەقساندر .
تەسبىب ايدىرسە كىز اتخاينى يارىتە براھام .

افندىم يارىن اوكلەن سوكرە ساعەت اوچەدە اجتماع
ايتىك اوزرە جاسەنەن تەھلىل ايدىيورۇم . قبول بىيور دىگەنكەز
كەي عبدالغفور افندى حەسرەتلىك دىگەنكەز داسەنە آمين خوان
اولەم... متەقايى (عبدالغفور افندى طرفەندى دىگەنكەز)

۶

باصدىقك يىرلى « طوبراقا » دىيەرەك كچمە ، طاقى :
دوشون آلتەدىكى بىكەلجە كەنەز ياناقى .
سەن شەھىد اوغلو سىك . ايتىمە ، يازىقەر ، آناكى :
ورمە ، دىنارى آلتەلەدە ، بوجنت وطقى .
(آلفىشەر)

۷

كچم بوجنت وطقك اوزىرەنە اولماز كە فدا ؟
(آلفىشەر)

شەھىد ، قىشقىرە جوق ، طوبراقى سىقەك شەھىد !
خانى ، جاناقى ، بىتون وارمى آلتەن دە خدا ،
ايتەسەن كە وطقەن بى دىيادە جەدا .
(انشاھە مىدالىرى)

۸

روھك سەندەن ، آلمى ، شۇدەر آتخاق املى ،
دۇكەن مەدىمك كوكسە نەھمەن الى .
بۇقاندە - كە شەھىدلىرى دىنكە تەلى -
ابدى يوردىمك اوستەندە نىم ايكەلى .

۹

اۈزەن و جەلەلە سىك سەجەدە ايدەر - وارمە - طاشم ،
ھەر جەھەمدەن ، آلمى ، بوشا توب قانلى باشم ،
فەشقىرە روھ جەردە كەي بۇدەن نەشم ؟
اۈزەن بۇكەلەك ھەشەد كە بىكە باشم .
(آلفىشەر)

آقرە : تور كيا بىرەك مات جەلەلى مەطبعەسى

12 Mart 1921 tarihinde Büyük Millet Meclisi tarafından İstiklal Marşı olarak kabul edilen Mehmet Akif'in şiiri, haber olarak, gazete ve dergilerde geniş yer bulmuştur. İkamet etmekte olduğu Tacettin Dergâhı'nda Mehmet Akif'i ziyaret eden arkadaşları ve pek çok mebus samimi bir törenle şairi kutlamışlardır. Mehmet Akif, kazandığı beşyüz liralık ödülü yoksul kadın ve çocuklara iş öğreten *Darülmesai*'ye bağışlar. 17 Mart 1921 tarihli Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde bu durum şöyle ifade edilmiştir:

"Teberru: Burdur mebusu, şairi muhterem Mehmet Akif Beyefendi'nin Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen İstiklal Marşı için mahsus beş yüz lira mükâfatı nakdiyeyi, müşarünileyh fakir İslam kadın ve çocuklarına iş öğretmek sefaletlerine nihayet vermek emeliyle teşekkül eden Darülmesai menfaatine hediye eylemiştir."

Mehmet Akif, kendisinin İstiklal Marşı'nı para için yazdığının düşünülmesinden endişe etmektedir. Hâlbuki, ciddi maddi sıkıntı içerisindeydi. Durumunu ve ödül konusundaki hassasiyetini Eşref Edip şöyle anlatır:

Mehmet Akif Ersoy Ankara'da milletvekili iken

*"İstiklal Marşı için tahsis edilen beş yüz lira mükâfatı, üstadın kabul etmemesi o zaman çok kimseye tuhaf gelmişti. Bahusus, o sırada sıkıntısı da vardı. Bu ikramiyeden bahsedenlere çok kızardı. Baytar Şefik de bir gün bu sebepten üstattan azar işitti. Üstat, Ankara'da ceketle gezerdi. Paltosu yoktu. Çok soğuk günlerde Şefik'in muşambasını istişare ederek giyerdi. Bir gün Şefik, 'Akif Bey mükâfatı reddetmeyip bir muşamba yahut bir palto alsaydın daha iyi olmaz mıydı?' deyince üstat hiddetlendi. Bunu söylediği için tam iki ay Şefikle konuşmadı."*⁷⁸

Karesi vekili
Hasan Basri (Çantay) Bey

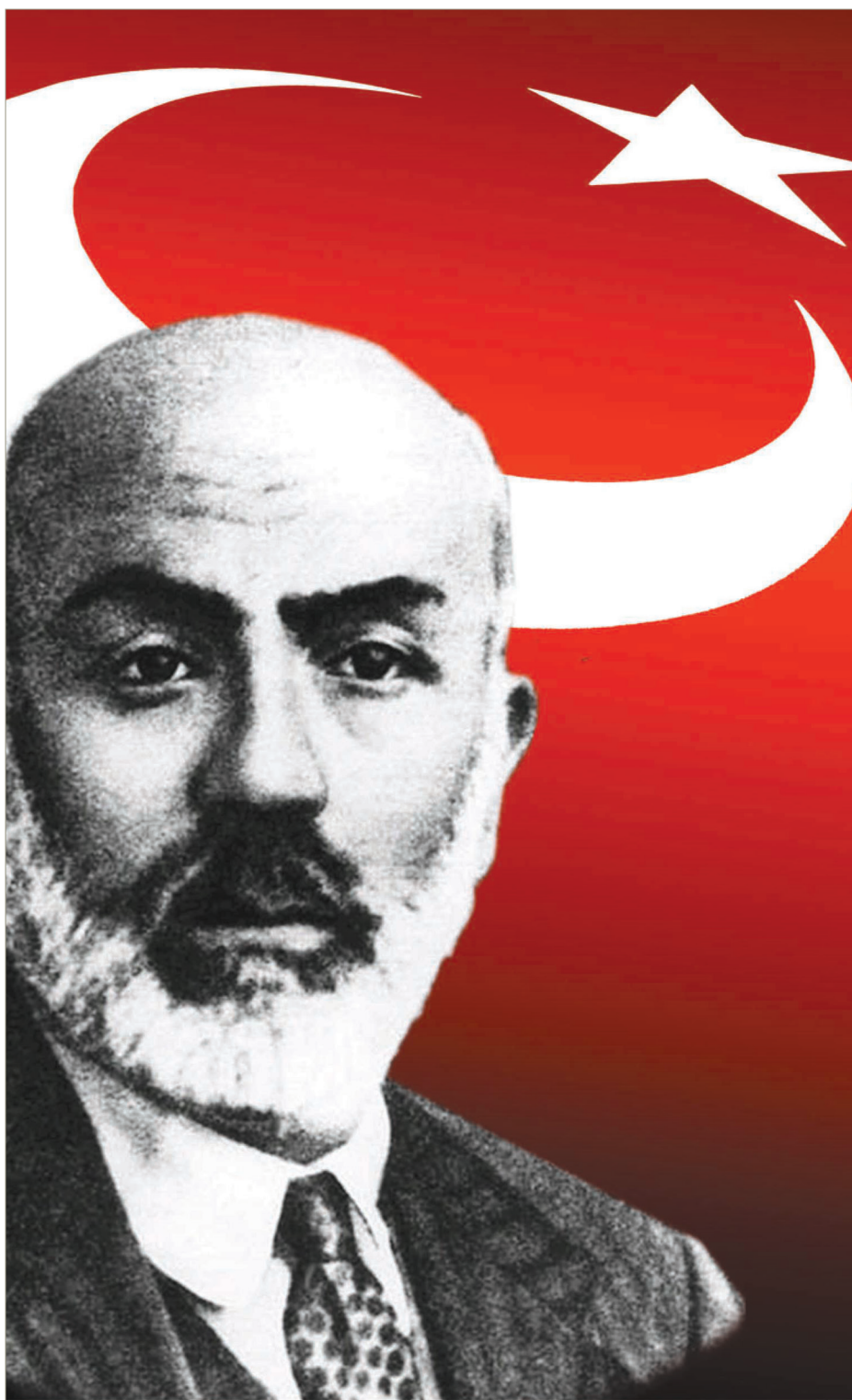

Maarif Bakanı, Antalya vekili
Hamdullah Suphi (Tanrıöver) Bey

Kabulünün ardından, İstiklal Marşı, İngilizce, Almanca, Fransızca, Macarca ve Farsça'ya çevrilerek, yurtiçinde ve yurtdışında dağıtılmış; mitinglerde, törenlerde halkın manevi ve milli duygularını güçlendirmek maksadı ile okunmaya başlamıştı. Orduya ve halka büyük moral olan İstiklal Marşı, yurtdışındaki elçiliklerde de törenlerle kutlanmış, elçilik mensuplarınca, sevinç gözyaşları içerisinde ayakta dinlenmiştir.

Birinci Meclis Milletvekili Albümünde Mehmet Akif Ersoy'un sayfası

İstiklâl Marşı

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak; (Şiddetli alkışlar)
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma; kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal,
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl...
Hakkıdır, Hak'ka tapan, milletimin istiklâl. (Alkışlar)

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim; bendimi çiğner aşarım;
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana vaadettiği günler hakkın...
Kim bilir, belki yarın... belki yarından da yakın. (Alkışlar)

Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı;
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı;
Verme, dünyaları alsanda, bu cennet vatanı. (Alkışlar)

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda? (Alkışlar)
Şüheda, fişkırarak, toprağı sıksan şüheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda. (İnşallah sadaları)

Ruhumun senden, ilahi şudur ancak emeli,
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar - ki şahadetleri dinin temeli,
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecdile bin secde eder-varsa-taşım,
Her cerihamdan, ilahi boşanıb kanlı yaşım,
Fişkırır ruhu mücerret gibi yerden naşım;
O zaman yükselerek arşı değer belki başım. (Alkışlar)

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyan sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, hakka tapan, milletimin istiklâl. (Sürekli alkışlar)

İSTİKLAL MARŞI'NIN BESTELENMESİ

İstiklal Marşı'nın 12 Mart 1921 tarihinde kabulünden bir gün sonra Meclis Başkanvekili Adnan Bey (Adivar), marşın bestesi için yarışma açılması gerektiğine dair bir tahrir verir. Maarif Vekâleti, Hâkimiyeti Milliye gazetesinin 17 Mart 1921 tarihli sayısında bu defa da marşın bestesi için bir yarışma duyurusu ilan eder:

“Matbuat ve İstihbarat Müdüriyetinden Burdur mebusu şair-i muhterem Mehmet Akif Bey tarafından yazılıp Büyük Millet Meclisi'nce kabul ve gazetelerde ilan edilen İstiklal Marşı'nın bestesi Maarif Vekâletince müsabakaya konulmuştur. Notanın mayıs ortasına kadar gönderilmesi ve kabul edilecek beste için beş yüz lira mükâfat-ı nakdiye verileceği ilan olunur.”

Marşın ilk gayri resmi bestesi Ali Rıfat Bey tarafından bestelenir ve 1 Nisan 1921 tarihinde Kadıköy Apollon Tiyatrosu'nda çalınır. Yarışmaya yirmi dört eser katılır; hatta bestelerden biri de Prag Konservatuarı'nda görevli olan Bedri Bey'e aittir.⁷⁹

Marşın bestelenmesi konusu 1 Kasım 1921 tarihinde Meclis'te görüşülür. Görüşmelerde Meclis'ten, marşın İstanbul'da özel bir heyet tarafından bestelenmesi için izin istenir. Konunun Maarif Encümeni'nde görüşülmesi talep edilir. Bolu Vekili Tunalı Hilmi Bey bestenin de güfte gibi seçilmesinin uygun olduğunu dile getirir.

Ancak, resmi bestenin seçimi konusunda 1922 yılı ortalarına kadar herhangi bir gelişme kaydedilemez. Maarif Vekili olarak Hamdullah Suphi Bey'in yerine atanan Mehmet Vehbi Bey, 9 Haziran 1922 tarihinde Meclis'e bir tezkere verir ve İstiklal Marşı'nın yurtdışında bestelenmesi konusunu gündeme getirir.⁸⁰

Milli Mücadele'nin sürdüğü zor ve çalkantılı dönemlerde İstiklal Marşı'nın bestelenmesi gecikir. İstiklal Marşı'nın bestelenmesi konusu, ancak 12 Şubat 1923 tarihinde İstanbul Maarif Müdürlüğü'ne gönderilir. Müdürlük, üyelerinin çoğunluğu makamsal müzik eğitimi almış olan bir komisyon kurar ve Marşın bestesi için bir yarışma açar. Komisyon, 19 Temmuz 1923 tarihinde yarışmaya katılan elli beş beste içerisinde Ali Rıfat Bey'in (Çağatay) eserini tavsiyeye uygun

⁷⁹ Sarhan, 64-77.

⁸⁰ Mehmet Altun, *Özgürlük Notaları: Milli Marşın Öyküsü* (İstanbul: Tekfen Vakfı Yayını, 2008).

görür ve eseri notları ile birlikte Ankara'ya gönderir. Komisyon aynı zamanda Rauf Yekta Bey, Zati (Arca) Bey, Kazım (Uz) Bey ve Dr. Suphi (Ezgi) Bey'in bestelerini de beğenmiştir.⁸¹

Mehmet Akif'in şiiri İstiklal Marşı'nın güftesi olarak, Meclis'in oylaması sonucu alınan kesin bir kararla belirlenmiştir. Ancak, Ali Rıfat Bey'in bestesi kesin değil, tavsiye niteliğindedir. Bu durum, başkanlığını Divan Müziği besteleri yapan kanuni Ziya Paşa'nın yaptığı komisyonca seçilen bestenin milli duyguları tetikleyecek coşkudan yoksun olması ile açıklanmıştır.⁸² Beste yeterince enerjik bulunmamaktadır ve icra edildiği bakanlıklar, okullar gibi kurumlardan itirazlar gelmektedir.⁸³ Her ne kadar resmi olarak kabul edilmemişse de, yasal süreç tamamlandığından ve bir komisyonca tavsiye edilmiş olduğundan, Ali Rıfat Bey'in eseri 1930'lara kadar İstiklal Marşı'nın bestesi olarak çalınmıştır.

Osmanlı Dönemi üniformasıyla
Osman Zeki (Üngör) Bey

Bu arada, saraya bağlı *Muzıkayı Hümayun*'un şefi olan Osman Zeki (Üngör) Bey de İstiklal Marşı için bir beste yapmıştır. Osman Zeki Bey, İstiklal Mahkemeleri hâkimlerinin de katıldığı, İstanbul'daki yardım konserlerinde İstiklal Marşı'nı kendi bestesi ile icra eder. Osman Zeki Bey'in bestesi duyulunca, Hükümet kendisini kadrosu ile beraber Ankara'ya davet eder. Ankara'da göreve başlayan Os-

81 Antep, 68.

82 A.e.

83 Antep, 69.

man Zeki Bey 1924-1934 tarihleri arasında Riyaset-i Cumhur Musiki Heyeti Şefliği görevini yürütecektir.⁸⁴

6 Nisan 1924 tarihli bir belge ile Osman Zeki Bey'in idaresinde bulunan orkestra, Riyaset-i Cumhur Musikiyesi olarak resmileşmiştir. 14 Mayıs 1924 tarihli, Türkiye Reis-i Cumhuru Gazi Mustafa Kemal imzalı bir başka belge ile de Osman Zeki Bey'in, orkestranın kurulması hususundaki çalışmaları takdir edilir ve kendisine İstiklal Marşı bestesi yarışmasında takdir edilen 500 liralık bir ödüle eş miktarda para ödülü verilmesi uygun görülür.⁸⁵

İstiklal Marşı 1924'ten 1930'a kadar Ali Rıfat Çağatay'ın bestesi ile çalınmıştır. Ancak 1930'da yeni bir emirle, o tarihte Cumhurbaşkanlığı Orkestrası şefi olan Osman Zeki Bey'in bestesi İstiklal Marşı'nın resmi bestesi olarak kabul edilir. Toplamda dokuz dörtlük ve bir beşlikten oluşan marşın armonisini Edgar Manas, bando düzenlemesini ise İhsan Servet Künçer yapmıştır. İstiklal Marşı'nın sadece ilk iki dörtlüğü bestelenmiştir ve icra edilmektedir.⁸⁶

84 Riyaseti Cumhur Musiki Heyeti 1932 yılında Armoni Mızıkası ve Filarmoni Orkestrası olarak ikiye ayrılır. Osman Zeki Bey bu tarihten sonra Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nı şeflik görevini yürütür. Bkz: A.g.e., 71.

85 A.g.e., 95, 98.

86 Serhat Yener, Hakan Duran, "Avrupa Birliği Ülkelerinin Ulusal Marşlarının Sosyo-Kültürel ve Müzikal Açidan İncelenmesi", *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi* 24 (2010): 185-206.

[illegible]

Mehmet Akif Ersoy'un güftesinin bestesinin seçimi için bestelerin İstanbul'da oluşturulacak özel bir heyete gönderilmesine dair Tokat Umur-u Maarif Vekaletinden Büyük Millet Meclisi'ne gönderilen yazı

Bihi

Umur-u Maarif Vekâleti

22/ 10/ 37

İlk Tedrisat Müdüriyeti

Tokat/ 737

1920

Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Burdur Mebus-ı Muhteremi Mehmet Akif Beyefendi'nin Büyük Millet Meclisi'nce Milli Marş olmak üzere kabul edilen şiiri hakkında memleketin en maruf musiki üstatları tarafından tertip edilen besteler Vekâlet-i Âcizi'ye gönderilmiş ve bu bestelerin kabulüne tahsis edilmiş olan müddet de nihayete ermiş olduğundan besteler arasında en muvafık olanın intihabı İstanbul'da teşekkül edecek bir mütehassıs heyete havale edilmesi acizlerince muvafık görüldüğü cihetle bu cihetin Meclis-i Âlice mazhar-ı tasvip olup olmadığının tayini hususunda delalet-i fahimanelerini istirham ederim efendim.

Mahalli Yazı

Meclis'e fi 24 Minhu

Maarif Vekili

4/ 1459

Heyet-i Umumiye fi 24 Minhu

Reddedildi.

S/ 3893

Meclis Evrakı/ 2809

Kâtip

1/ 11/37

ورد کیا بویوک ملت مجلسی
جرا و کالری هیئت ریائی
قلم مخصوص مدیری
عدد

۲
۸۰۰
۳

آقره
۲۳۷ / ۱۷۱۹

تد کیا بویوک ملت مجله - یا سیه

ملک استقلال مارش - بویوک ملت مجله قبول ایله
شای سمد کاتیف بکت لفته سی سملکون ال مدون موسیقیا
طرقه بته لایک کونکلیکی معاف دکالتک ۱۷۱۷/۷۷
تقدولی تکره سید بیدیه لک - بوندک بوراره
۸۶۴۴
۸۹۶
دیا استبلده تقویه ونیزه ایکیه مجله عینک
تد اعینا - المعه خلدک - یا سیه لک - یا سیه لک
اجرا و کالری هیئت ریائی

مجلسی
۱۷۱۹/۷۷
۸۸۴

۸۰۰
۱۷۷۶

۱۷۷۶

جواباً یازیلجن اوداه جواب : اولدی عردانک تاریخ نومروسنک دوجی رجا اولور .

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Ankara/ 9/ 7/ 337

İcra Vekilleri Heyet-i Riyaseti

Kalem-i Mahsus Müdüriyeti

Adet 6/ 905

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset-i Celilesine

Milli İstiklal Marşı olarak Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilen şair Mehmet Akif Bey'in güftesi memleketimizin en maruf musikişinasları tarafından bestelenerek gönderildiği Maarif Vekâletinin 7/ 7/ 37 Tarih ve 8622/ 2296 numaralı tezkeresiyle bildirilmiştir. Bunların burada veya İstanbul'da tefrik ve temyizi için Meclis-i Âli'nin arzu ve temayülünü nazar-ı itibara almak hususu re's-i riyasetpenahilerine men'uttur efendim.

Mahalli Yazı

Meclis'e

İcra Vekilleri Heyeti Reisi ve

4/ 1183

12/ 7/ 37

Müdafaa-i Milliye Vekili

Heyet-i Umumiye'ye Fi 12

2405 Paraf

Meclis Evrakı/ 1774

Cevaben yazılacak olan evraka cevap dört olduğu muharreratin tarih ve numarasının derci rica olunur.

Ali Rifat Bey'in İstiklal Marşı Bestesi kitapçığından bir detay

قور قاسونز بوشفقارده یوزن آل سجان
سوندن بور دیمک او شند نوتمه ان صولک او جان
او بتم ماتمک ییلدیز بیدر بار لاله مان
او بتمدر او بتم ماتمدر آتخان

دالغالان سن ده شفق کیمی ای شانی هلال !
اولسون آتشی دو کیمون قانلیریمک هیمی هلال !
ایر یاکا یوز ، عرقه یوز ، شهنشمال
مقیدر حر یاسمه باراغزک حریت
مقیدر مقه طایان ماتمک استقلال
"میرکات"

فیتا قی
۱۰ غنیموشدور

موزه نثر و خط و رسم و نسخه دوز

استقلال مارشی

MARCH

PIANO

م. شامی
م. زکری

منجبتك

۱۶۹

۴۳۱

استقلال مارشی

قصائی زاده جو دجشتمی اسکندر

Shamsi Iskender

نغمات - استانبول : باغسید و مال زنگاری قاسم و سنده نور و ۱۸۳۶

Bozagicilar Pa'za vusla malie

TR. 1836 Stambul

۱۸۳۶

M. Zati Bey'in İstiklal Marşı kitapçığı

17-
چاق سان آل زن یو ده لار فک
jak san al zen yu de lar fak

او سونک ایکن تن ده زن اوس مائو دو یو دن سون
son me den yur donnou us ben de lu zen et son o

ایکن تن تن ده زن اوس مک دو یو دن مر سون
jak son me den yur donnou us ben de lu zen et

میل مک قبا مل او حاک او بنیتی
millemin al jak o beniti o son

قبا مل میل او حاک لا یار دی دی
bi nim mille al jak o ba nim di di

دی دی یار لا یار دی دی یار لا یار
di di yar la yar di di yar la yar

او حاک یار دی دی یار لا یار
jak o ba yar di di yar la yar

ان دی دی یار لا یار دی دی یار لا یار
an di di yar la yar di di yar la yar

16-
استقلال مارشی
لی بیک

Introduction

Fin

Marche

شا یو من سون ما قوت
karkna sevamey bou cha

Lemi Bey'in İstiklal Marşı kitapçığı

Osman Zeki Üngör'ün İstiklal Marşı Bestesi kitapçığı

İstiklâl Marşı

M. Akif

Zeki Üngör

Marş (♩ 80)

Ses

Kork ina sön mez bu şa

Piyano

fak lar da yü zen al san cak sön meden yur du mun üs lün

de lü ten en don o cak o be nim mil le ti min yıl di zi dir par la ya cak o be

nim die o be nim mil le ti min dir an cak çal ma lur ban o la

yım çah re ni ey ras lı hı lâl kah na man ır ku ma bir gül

ne bu şid det bu ce lâl sa na ol maz dö kü len kan la ri miz son ra bu lül lük

dir hak ka ta pan mil le ti min is tik lâl.

Rall.

Osman Zeki Üngör'ün İstiklal Marşı Bestesi kitapçığından detay

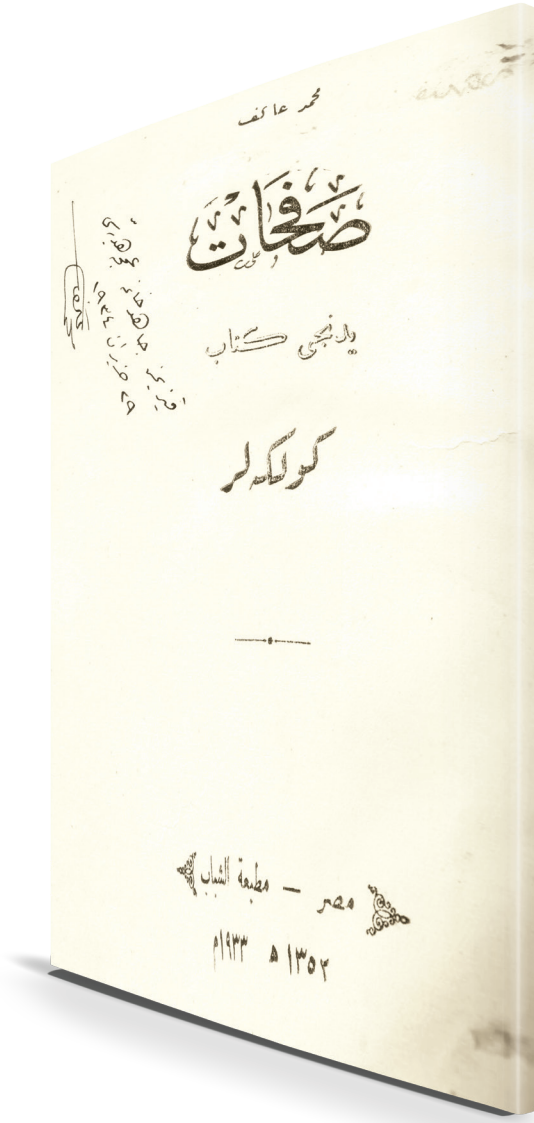
SONUÇ

Tarihte eşine ender rastlanabilecek olaylara şahit olan, adeta bir milli kahramanlık destanının yazıldığı dönemde görev yapan Birinci Meclis, misyonunu ve faaliyetlerini 16 Nisan 1923 tarihinde tamamlar.⁸⁷ Yeniden yapılacak olan seçimlere, İstiklal Marşı şairi Mehmet Akif katılmayı hiç düşünmez. Ailesi ve Sebilürreşad Dergisi ekibi ile birlikte İstanbul'a geri döner. Mehmet Akif 1923 yılında, Abbas Halim Paşa'nın daveti üzerine gittiği Mısır'a 1926 yılında ailesi ile birlikte yerleşir.

*Şair'in Hilvan'da çekilmiş
fotoğrafı*

87 Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi c.1 Milli Mücadele ve TBMM 1.Dönem 1919-1923* (Ankara: TBMM Vakfı Yayınları) 745-748.

Mehmet Akif'in Mısır'da yayınladığı imzalı Gölgele Kitabı

Mısır'da da hastalıklar, maddi sıkıntılar büyük şairin yakasını bırakmaz. Buna rağmen, Mısır Üniversitesi'nde Türk Dili eğitimi verir. Mısır'da kaldığı sürede "Firavunla Yüzyüze" adlı şiirini yazar, *Safahat*'ın son kitabı olan *Gölgele*'i yayınlar.⁸⁸ Mehmet Akif 1935 yılında hastalanır. Gurbette yaşadığı sürece, çok sevdiği vatanının hasretini çeken şair, memleketinde ölmek istediğinden 1936 yılında İstanbul'a geri döner.

88 Düzdağ, Mehmet Akif Ersoy, 250-255.

Evinin bahçesinde Mehmet Akif Ersoy

*Şair'i Mısır'a davet eden
Abbas Halim Paşa*

Şair'in Hilvan'daki evi

Hasta yatağında kendisini ziyaret eden, İstiklal Marşı ile ilgili sorular soran arkadaşlarına şöyle der:

*"İstiklal Marşı... O günler ne samimi, ne heyecanlı günlerdi. O şiir, milletin o günkü heyecanının ifadesidir. Bin bir fecayi karşısında bunalan ruhların, ıstıraplar içinde halas dakikaları beklediği bir zamanda yazılan o marş, o günlerin kıymetli bir hatırasıdır. O şiir bir daha yazılamaz. Onu kimse yazamaz. Onu ben de yazamam. Onu yazmak için o günleri görmek, o günleri yaşamak lazım. O şiir artık benim değildir. O milletin malıdır. Benim millete karşı en kıymetli hediyem budur."*⁸⁹

Mehmet Akif'in vefatından kısa bir süre önce çekilmiş fotoğrafı

İstiklal Marşı'nı milletine hediye eden büyük şair 29 Aralık 1936 tarihinde vefat eder. Tabutu Türk Bayrağına sarılır. Hayatı boyunca taşıdığı asaletine, tevazuuna uygun, gösterişten ve şatafattan uzak bir merasimle Edirnekapi Mezarlığı'na defnedilir.

Mehmet Akif, içinde yaşadığı devrin hakikatini idrak etmiş ve eserlerinde bunu ifade etmiştir. Idealist bir fikir ve sanat adamı olarak taassup, batıl inanç, cahillik, tembellik, özgüven eksikliği ve benzeri hususları ele alarak eserlerinde

toplumsal meselelere eğilmiştir. Hurafelere ve gericiliğe karşı çıkmış, toplumun medenileşmesi için büyük çaba sarf etmiştir.⁹⁰ “*Kendimi milletimin huzurunda gördüğüm günden beri sanattan ziyade cemiyeti düşünmek istedim.*” diyen Akif, Osmanlı İmparatorluğu’nun savaşlardaki yenilgisini devletin geri kalmışlığına bağlar. Milli bilincin uyandırılması suretiyle hem ilerleneceğine hem de sömürgeci güçlerin tasallutundan kurtulunabileceğine inanmıştır.⁹¹

Bu inanç ile Akif, eserlerini sanat için değil toplumun iyileşmesi için bir araç olarak vücuda getirmiştir.⁹² Mehmet Akif, şiirlerini, yazılarını, vaazlarını ve İstiklal Marşı’nı Hakk, hak, ezan, hürriyet, şehadet gibi Kur’an’a ait kavramlar ve değerlerle tanzim etmiştir.⁹³ Şair, Milli Mücadele Dönemi’nde Anadolu’yu neredeyse şehir şehir gezerek verdiği vaazlarıyla halkı irşat etmiş, şiirler yazmış halkın Milli Mücadele’ye katılımını ve desteğini güçlendirmiştir. Bu yönüyle Mehmet Akif Milli Mücadelemizin ve zaferin manevi mimarlarından biridir.

Mehmet Akif, Türk milletine mal ettiği İstiklal Marşı’nı ünlü eseri *Safahat*’a dahi dâhil etmemiştir. Adeta, büyük şairin bu asil tavrına uygun kabul edilebilecek 2010/1126 sayılı kanunla⁹⁴, İstiklal Marşı’nın 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu kapsamında korunan mali haklara konu edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bu kanuna göre, hiçbir gerçek ya da tüzel kişi, kurum, kuruluş veya birlik İstiklal Marşı’nın çoğaltılması, yayılması, temsili, ses veya görüntü nakline iletimi karşılığında bedel talep edemeyecektir.

4 Mayıs 2007 tarihli, 5649 sayılı başka bir kanunla da her yıl İstiklal Marşı’nın kabul edildiği gün olan 12 Mart “Mehmet Akif Ersoy’u Anma Günü” olarak kabul edilmiştir. Kanunla, bütün kamu kurum ve kuruluşlarının öncülüğünde, halkımızın ve sivil kuruluşların iştiraki ile anma törenleri düzenlenmektedir. Hakikatte, büyük şairin ve arkadaşlarının, vatan topraklarının düşman işgalinden kurtulması için verdikleri mücadeleyi, bu uğurda canlarından ve mallarından yaptıkları fedakârlıkları hatırlamak, o büyük insanlardan ziyade gelecek nesillerin istifadesi içindir.

90 Mehmet Kaplan, *Şiir Tahlilleri Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Kadar* (İstanbul: Dergah Yay., 1994).

91 Okay, 16.

92 Neriman Malkoç Öztürkmen, *Mehmet Akif ve Dünyası* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990), 11.

93 Kadriye Alev, “İstiklal Marşı’nın Kültürel Kodları ve Metinlerarası İlişkiler,” *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 3(2014): 14-15.

94 Bkz: Resmi Gazete, 2010/1126 sayılı kanun.

فؤاد خوري

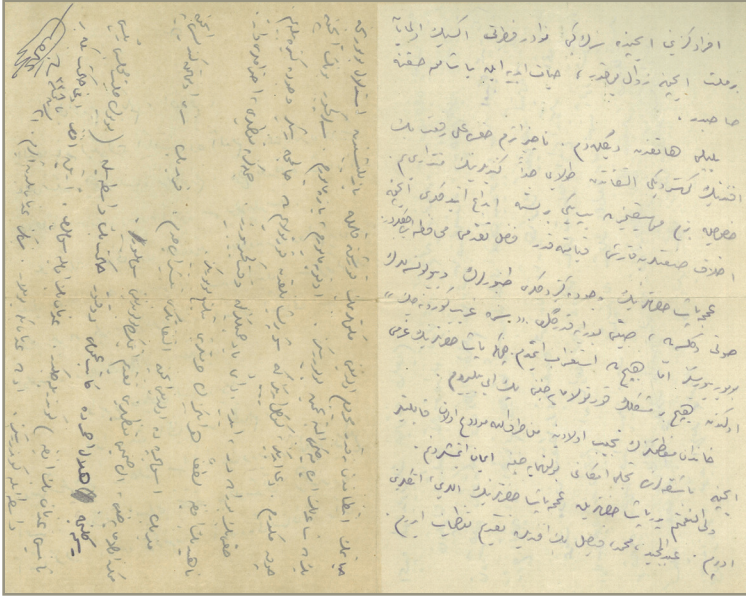
Hilmy
HELWAN

محمد

محمد خوري

Mehmet Akif Ersoy'un eşi İsmet Hanım

İki gözüm, heyim, efendim,

İltifat namelerinizin ikisini de aldım. İnatetinize karşı arz-ı şükran için lisan bulamıyorum. Mevki-i külendinize şayan olabilecek sözü dünya da ancak siz bulabilirsiniz.

Gariptir ki tevali eden lütuşanız yullardan beri devam eden taharrimi tadil edecek yerde küshüün teşdit etti. Sizleri görmek, huzurunuzda geçen mesut âlemleri tekrar yaşamak istiyakı mukavemet olunamaz dereceyi buldu. Hakikat,

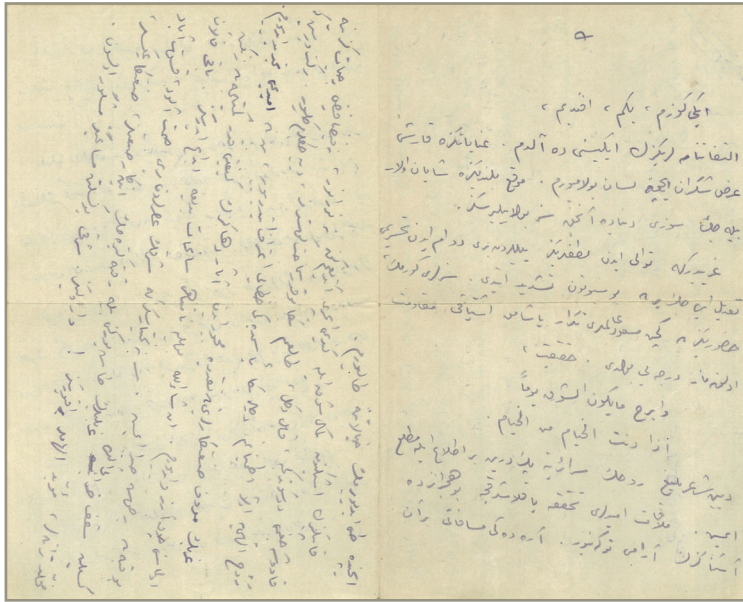
Ve ebrehu mâ yekûnî's-sevkü yevmen

İzâ denetî'l-huyâmü mine'l-huyami.

diyen sair derin ruhun serairine pek derin bir ittıla ile muttali imiş. Mülakat emirleri tahakkuka yaklaştıkça bu hicranzede aşınanızın ârâmisi tükeniyor. Aradaki mesafatı bir an içinde tay edivermek hayalatına dalıyorum.

Kapınızın eşiğinden kemal-i sevk ile kendimi içeri attığım gün ne nur a nur, ne feyz a feyz bir hayat-ı güzine kavuşacağımı düşündükçe, kabil değil, talihim bana bu kadar semahat göstermez, diyeceklerim geliyor. Bereket versin ki rahv-u ilahiye evvela itminanım derhal bana ye'sindeki hatayı itiraf ettiriyor, ben de ümidimi tecdit ediyorum.

Garhın maruf sanatkârlarını da takdire meçhur eden âsar-ı dehanızın key.Syeti kadar kemiyetçe de zengin olmasını çok arzu ediyorum. İnşallah böyle nâ mütenâhi sâniat-ı hedia ihda edersiniz. Baki kalan bu kubbeye bir hoş seda imiş. Siz ne bahtiyarsınız ki şarkın asırlardan beri samt-ı âlud, kuvvet-i âbad kesilen sakf-ı harabî altında garplıların taş yüreğini bile rikkate getirecek eninkâr sanatlar, sanatkâr-ı akisler, muhalhed teraneler, mütebbed ilhamlar bırakıyorsunuz! Var olunuz. Sarkı yükselten mesainiz meşkur olsun.

Efradınızın içinde sizin gibi nevadir fıtratı eksik olmayan bir millet için zeval yoktur, hayat-ı ehdiye ile yaşamak hakkına sahiptir.

Bükhülü hatiften dinledim. Naciz eserim hakkında Ali Rifat Beyefendi'nin gösterdiği iltifattan dolayı cidden kendilerinin minnettarıyım. Hususıyla bizim musikimizde yepyeni bir beste ihda ettikleri için ahlak-ı sanatlarına karşı kıyamete kadar fazl-ı takaddümü muhafaza edeceklendir.

Amca Paşa Hazretleri'nin vücuda getirdikleri tanhurların viyolensellerin savtı değilse de, suyağı buraya kadar geldi. "Size garip görünecek." buyuruyorsunuz ama hiç de istigrap etmedim. Çünkü Paşa Hazretleri'nin azmi önünden hiçbir müşkilin kurtulamayacağını pekiyi biliyorum.

Hanedan-ı muazzamanızın necip evladına min tara-Sllah mevdu olan kahiliyetler için başkalarında tecelli imkânı kulanmayacağına iman etmişlerdenim.

Velinimetim Peder Paşa Hazretleri'yle Amca Paşa Hazretleri'nin ellerini, eteklerini öperim. Abdülmecit, Mehmet, Faysal Beyefendilere de takdim-i tazimat ederim. Hayatımın intizamından ne kadar mahrum olduğumu mektuplarının kursun kalemlle yazılısından istidlal buyurunca pek de şairlik edemeyeceğimi elhette tahmin buyurursunuz. Okuyamıyorum, yazamıyorum. Seneler geçiyor hunun için çok mükedderim. Dua ediniz, gönül ediniz ki şu perişanlıktan kurtulayım da halimce vücuda getirebileyim.

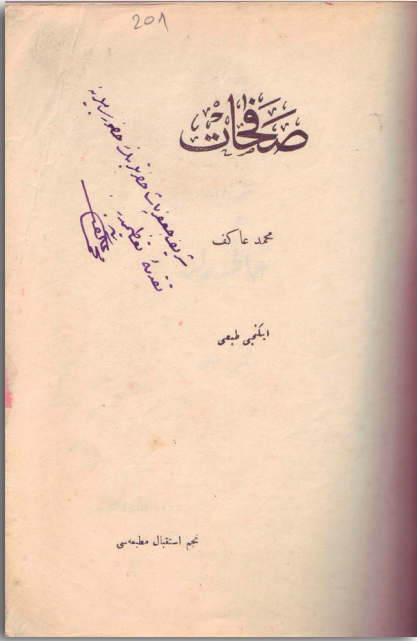
Hakkı Bey buradadır, iyidir. Daima yâd-ı cemilinizle vakit geçiriyoruz. Cümlenize tazimleri, ihtiramları var. Nahit Beyefendi'ye lütfen her ikimizin hürmetlerini tebliğ buyurunuz.

Münir Bey İsvicre'de olduğu için iltifatınızı tehsir edemedim. Ferit Bey sizi okutmak kendisi için mümkün olamayacağını, en samimi tazimlerini takdim etmekte bulunduğunu söylüyor.

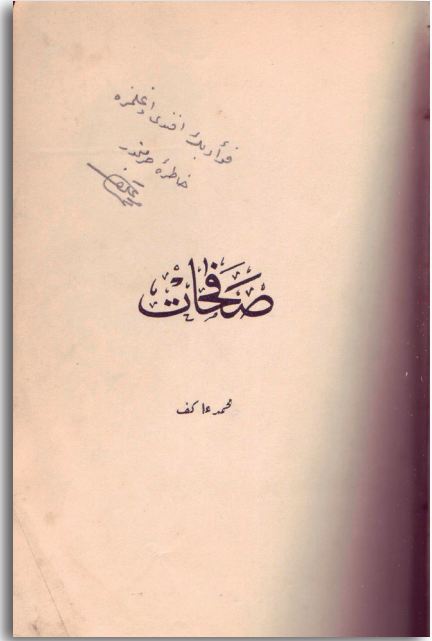
Kesme gelince Hilal-i Ahmer'de Kâtib-i Umumi Doktor Hkmet Bey vasıtasıyla (Büyük Millet Meclisi Reis-i Sâni'si Adnan Beyefendi'ye) gönderilecektir. Adnan Bey adıyla söyledim. Artık efendim onu Hkmet Bey'e bir vasıta ile gönderirsiniz. O da Adnan Bey'e yollar. Bendeniz Adnan Bey'den alırım.

21 Teşrin-i Sâni S. 338

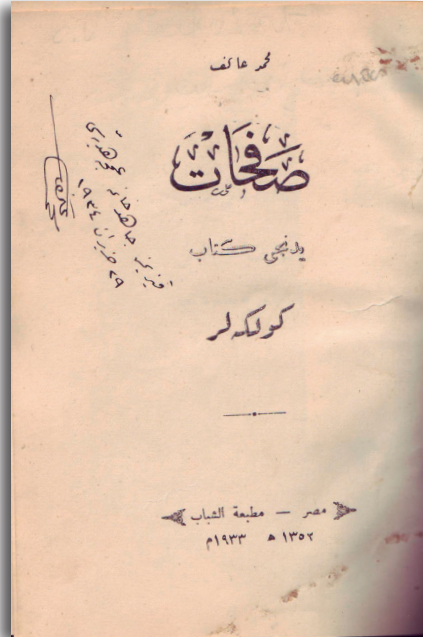
İmza (Mehmet Akif)

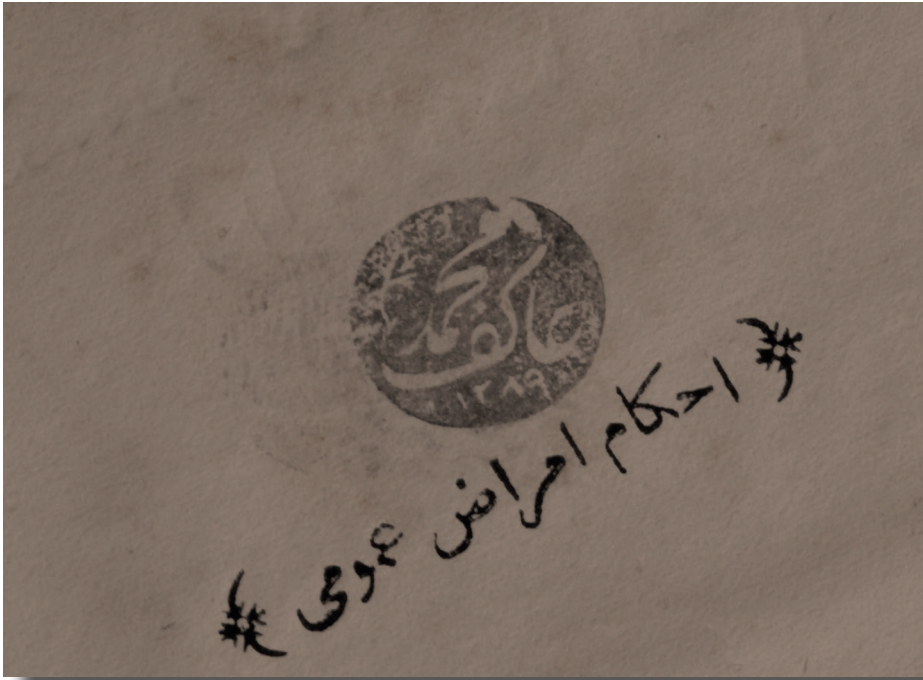
"Fuat Bey Oğlumuz..."

"Serif Cafer Paşa Hazretlerine..."

"Kızımız Cahit Hanıma..."

Mühür: Mehmed Akif - 1289
(Altakı Yazı: Ahkam-ı Emraz-ı Umumi)

۴۷

— « سیدیه ترجمه » —

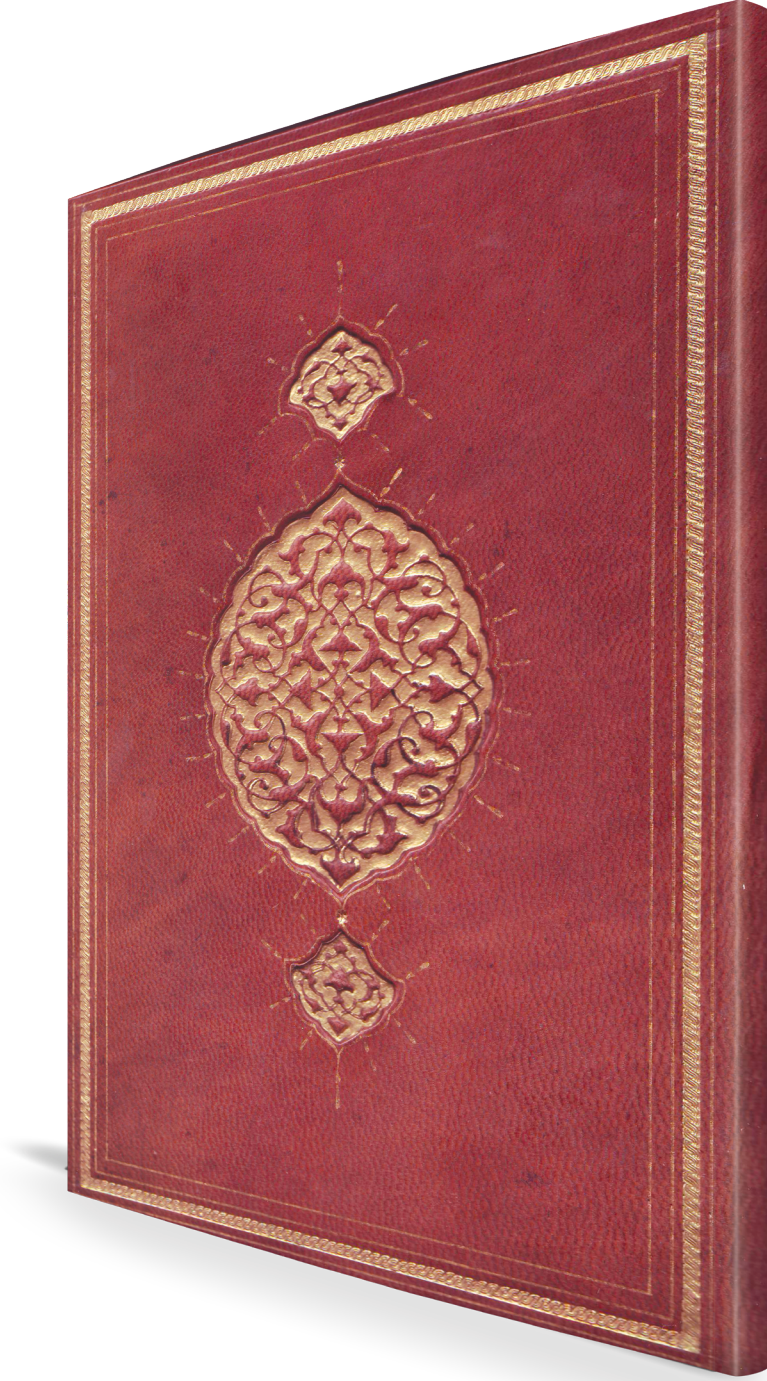
کلام اولیه ، حیدر ، لایلی ، کولی ، بورتیه بنیه ؟
 کلام ، منہ آئینہ بنیه ، عالا شریطی را خدی ،
 بیتی بر بولوط کندی ، آغلا کله فرار کده ،
 طایفه اویجه باسه دکر کم له ، آینه سده خیرش !
 محمداکلف

— « مولدی » —

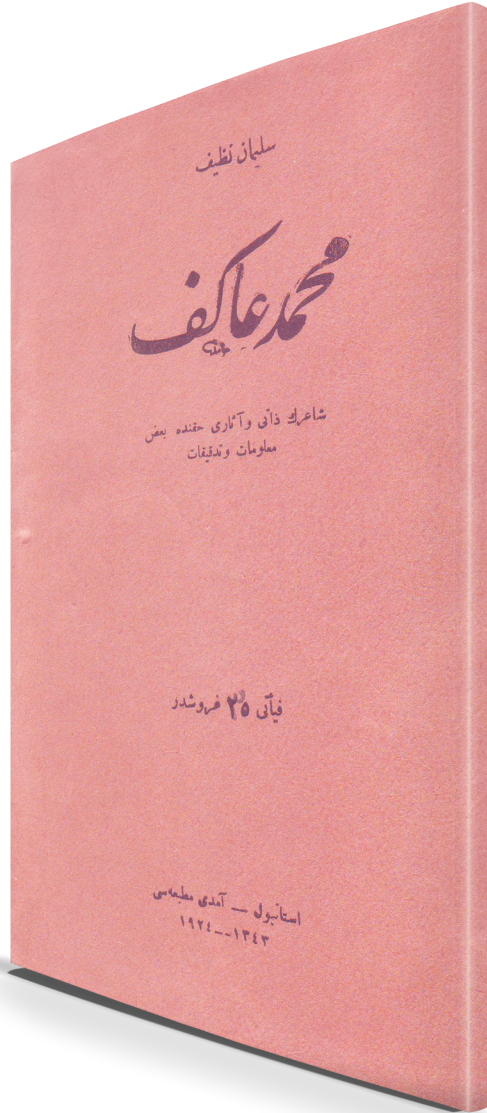
نه بر لعلی کوی بیست نه غم سر سیدیه ؟
 میگردنه فوغخانه خردایه حیدر ، نه خردایه !
 ایستنه نایجه و حیدر ده اودایه بیست برکی بود ؟
 اود ، بر سوزنه ، حیات اینه مریه لیل بد اود ،
 برکت نه سوزار مدینه بیغیه ، فوسه کوزه یا سولاق ،
 قریه سیدیه اما ، آهلیله داریده سیدیه !
 محمداکلف

« هو حیدر »

نه اود و کسه بابا کز ، ایلادی و باله به صبا !
 اودا سز کز ، صده آتیه بد کز ،
 من هاند یا شامانه ، اودا سز کدی ؟
 کله اینجاکه آدم دوری ، حیدر بد کز ،
 اما دختی ایش ، بر خفا کز بد کز ،
 صاقیه آلدنما یه ، اینجاکه نه حیدر خردایه ،
 محمداکلف

Mehmet Akif Ersoy'un şiir defterinin kapağı

"Şair'in Zâtı ve Âsârı Hakkında Bazı Malûmat ve Tetkikât"
İstanbul, Âmedi Matbaası, 1343 (1924)

KAYNAKÇA

Akay, Hasan. "İstiklâl Marşı İstikbâl Marşı 41 Dize 41 Yorum." *İstiklâl Marşı'nın Kabulünün 90. Yıldönümü Dolayısıyla*. İstanbul: Hat Yayınevi, 2010.

Aktaş, Şerif. *Büyük Türk Klasikleri c. 10*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 1990.

Alev, Kadriye. "İstiklal Marşı'nın Kültürel Kodları ve Metinlerarası İlişkiler." *FSM İlimi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* 3(2014): 14-15.

Altun, Mehmet. *Özgürlük Notaları: Milli Marşın Öyküsü*. İstanbul: Tekfen Vakfı Yay., 2008.

Anadol, Cemal. *Tarihe Hükmeden Millet Türkler*. İstanbul: Bilge Yayınları, 2006.

Antep, Ersin. "Osman Zeki Üngör ve Musiki İnkılabı." Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2009.

Aracı, Emre. *Donizetti Paşa Osmanlı Sarayının İtalyan Maestrosu*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 2006.

Arslan, Tekin. *Edebiyatımızda İsimler ve Terimler*. İstanbul: Ötüken Yayınları, 1995.

Arslan, Turan. "Mehmet Akif ve Milli Mücadelede Birlik ve Beraberliği Sağlamaya Dönük Faaliyetleri." Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, 2010.

Ayvazoğlu, Beşir. *İstiklal Marşı ve Tarihi Manası*. İstanbul: Tercüman Yay., 1986.

Banarlı, Nihat Sami. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi II*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1997.

Çantay, Hasan Basri. *Akifname*. İstanbul: Erguvan Yayınevi, 2008.

Çelik, Recep. *Milli Mücadele'de Din Adamları*, İstanbul: Emre Yay., 1999.

Çoker, Fahri. *Türk Parlamento Tarihi c.1 Milli Mücadele ve TBMM 1. Dönem 1919-1923*. Ankara: TBMM Vakfı Yayınları.

Doğan, Mehmet. *Camideki Şair Mehmet Akif*. İstanbul: Nehir Yay., 1989.

Duman, Hasan. *Mehmet Akif ve Bir Mecmuanın Anatomisi*. Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1986.

Düzdağ, Ertuğrul. "Mehmet Akif Ersoy." *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, c.28, 436.

Düzdağ, Ertuğrul. *Mehmet Akif Hakkında Araştırmalar*, c.1. İstanbul: Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fak. Vakfı Yay., 2006.

Düzdağ, Ertuğrul. *Mehmet Aktif Ersoy*. Ankara: TTK, 1988.

Ersoy, Mehmet Akif. *Safahat*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 2001.

Fergan, Eşref Edip. *Mehmet Akif'in Hayatı, Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları*. İstanbul: Asarı İlmiye Kütüphanesi, 1938.

Eyck, F. Gunther. *The Voice of Nations: European National Anthems and Their Authors*. London: Greenwood Press, 1995.

Tansel, Fevziye Abdullah. *Mehmet Akif'in Hayatı ve Eserleri*. İstanbul: Kanaat Kitabevi, 1945.

Gazimihal, Mahmut Ragıp. *Türk Askeri Muzikaları Tarihi*. İstanbul: Maarif Basımevi, 1955.

Gültekin, Mehmet Asım. "Mehmet Akif İçin Bir Biyografi." *Yedi İklim* 117-118 Aralık (1999): 98-100.

Hanioğlu, Şükrü. *Brief History of the Late Ottoman Empire*. Princeton NJ: Princeton University Press, 2010.

Kabaklı, Ahmet. *Türk Edebiyatı III*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 2006.

Karabekir, Kazım. *İstiklal Harbimiz*. İstanbul: Yüce Yay., 1990.

Karadeniz, Abdurrahim. *Mehmet Akif'in Düşünsel Öncüleri ve Gelenek Algısı*. İstanbul: Hece Yay., 2008.

Kocakaplan, İsa. *İstiklal Marşımız ve Mehmet Akif Ersoy*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yay., 2007.

Kaplan, Mehmet. *Şiir Tahlilleri Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadar*. İstanbul: Yeni Mecmua Yay., 1948.

Kuntay, Mithat Cemal. *Mehmet Akif Hayatı-Sanatı-Seciyesi Seçme Şiirleri*. İstanbul: Yeni Mecmua Yayını, 1948.

Nalbantoğlu, Muhittin. *Mehmet Akif ve İstiklal Marşı*. İstanbul: Zümrüt Yay., 1986.

Okay, Orhan. *Bir Karakter Heykelin Anatomisi Mehmet Akif*. Ankara: Akçağ Yayınları, 1998.

Önder, Mehmet. "İstiklal Savaşı Belgeleri." *Türk Edebiyatı* 158 (1986): 34-41.

Öztürkmen, Neriman Malkoç. *Mehmet Akif ve Dünyası*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.

Sarıhan, Zeki. *Vatan Türküsü İstiklal Marşı, Tarihi ve Anlamı*. Ankara: Özyurt Matbaa, 2002.

Scholes, Percy Alfred. *God Save the Queen!: The History and Romance of the World's First National Anthem*. Oxford University Press, 1954.

Stoddart, Philip. *Teşkilat-ı Mahsusa*. İstanbul: Arba Yay., 1993.

Tanaçar, Şükran. *Mehmet Akif'ten Bir Demet*. İstanbul: Yörük Matbaası, 1970.

Uluğ, Naşit Hakkı. *Siyasi Yönleriyle Kurtuluş Savaşı*. İstanbul: Milliyet Yay., 1973.

Yener, Serhat, Duran, Hakan. "Avrupa Birliği Ülkelerinin Ulusal Marşlarının Sosyo-Kültürel ve Müzikal Açından İncelenmesi." *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi* 24 (2010): 185-206.

Yeşilay, Mustafa. "Milli Mücadele Yıllarında Çankırı." Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2000.

Yıldırım, Tahsin. *Milli Mücadele'de Mehmet Akif*. İstanbul: Selis Kitaplar, 2007.

